Część urzędowa.

NR 2.

24.

IMIENINY
PANA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ.

W dniu 1 lutego, w dniu imienin Pana Prezydenta Rzeczypospolitej składają życzenia Przedstawiciele Społeczeństwa oraz Władz Państwowych.

Młodzież szkolna i Nauczycielstwo łączy się w złożeniu Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej wyrazów najgłębszej czci i hołdu wraz z życzeniami najdłuższych i szczęśliwych lat ku chwale i potędze Państwa Polskiego, i w dniu tym, w godzinach pracy szkolnej p. p. Dyrektorzy, Kierownicy, Wychowawcy i Nauczyciele w przystępny sposób przedstawią i scharakteryzują postać Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, zasłużonego Wielkiego Uczonego.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski*

25.

OBWIESZCZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 9 listopada 1932 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 29.XI.1932 Nr. 104, poz. 873).

Na podstawie ust. 2 art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. Rz. P. Nr. 91, poz. 773) ogłaszam tekst ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530) w brzmieniu obowiązującem od dnia 1 listopada 1932 r. z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592) i z dnia 21 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 773), przy zastosowaniu nowej numeracji artykułów oraz powołań artykułów i ustępów.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *J. Jędrzejewicz*

Załącznik do obwieszczenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 9 listopada 1932 r. (poz. 873).

USTAWA

z dnia 1 lipca 1926 r.

o stosunkach służbowych nauczycieli.

Rozdział I.

Postanowienia wstępne.

Art. 1.

Przepisy ustawy niniejszej stosują się do nauczycieli szkół państwowych i publicznych, podległych Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,—z wyjątkiem nauczycieli szkół akademickich i szkół, uznanych za równorzędne ze szkołami akademickiemi.

Postanowieniom ustawy niniejszej nie podlegają natomiast osoby, pełniące służbę nauczycielską na podstawie umowy (nauczyciele kontraktowi). Zasady umów dla nauczycieli tej kategorji określi rozporządzenie Ministra.

Przepisom ustawy niniejszej, mówiącym o nauczycielach, podlegają również wychowawczynie ochronek, asystenci i instruktorzy szkolni oraz dyrektorzy i kierownicy szkół, jeżeli ustawa niniejsza inaczej nie stanowi.

Przez nauczycieli rozumieć należy także nauczycielki, asystentki i instruktorki, przez dyrektorów i kierowników — także przełożone i kierowniczki.

Art. 2.

Stosunek służbowy nauczycieli, podlegających ustawie niniejszej, ma charakter publiczno-prawny, może być zmieniony, zawieszony lub rozwiązany wyłącznie przy zastosowaniu przepisów prawa publicznego, a w szczególności postanowień niniejszej ustawy.

Rozdział II.

Zawiązanie stosunku służbowego. Ustalenie.

Art. 3.

Stosunek służbowy nauczyciela zawiązuje się przez mianowanie z chwilą doręczenia pisma nominacyjnego. W piśmie nominacyjnem wymienia się stanowisko, szkołę, miejscowość, tytuł urzędowy, normy uposażenia służbowego oraz władzę, u której mianowany ma się zgłosić celem objęcia obowiązków służbowych.

Nauczycieli mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, lub też upoważniona przez niego władza szkolna.

Art. 4.

Nauczycielem może być mianowany obywatel polski o nieskazitelnej przeszłości, posiadający zdolność do działań prawnych, który wykaże się dowodami, stwierdzającemi wymagane dla danej kategorji szkół kwalifikacje zawodowe, posiada odpowiednie do zawodu warunki fizyczne, oraz włada poprawnie językiem polskim w słowie i piśmie.

Nauczyciele religji poza warunkami, wskazanemi wyżej w ustępie poprzednim, posiadać powinni zezwolenie swej władzy duchownej, o ile wymagają tego właściwe przepisy kościelne lub wyznaniowe.

Nie mogą być mianowane osoby, karane sądownie za działalność na szkodę Państwa, za przestępstwa, popełnione z chęci zysku lub przeciw obyczajności publicznej.

Art. 5.

Osoba, przeciw której toczy się postępowanie karno-sądowe, postępowanie upadłościowe lub o ubezwłasnowolnienie, nie może być mianowana nauczycielem, dopóki trwa to postępowanie.

Art. 6.

Kwalifikacje zawodowe oraz warunki fizyczne, jakim odpowiadać powinni kandydaci na stanowiska nauczycielskie, określają osobne przepisy.

Osobne przepisy określają również, w jakich przypadkach osoby, nie posiadające kwalifikacyj zawodowych, przepisanych dla danej kategorji szkół, będą mogły uzyskać nominację na nauczyciela.

Art. 7.

Do przyjęcia do służby nauczycielskiej potrzeba zezwolenia Ministra, jeżeli kandydat:

a) ukończył lat 40 życia i bezpośrednio przedtem nie pracował w szkolnictwie, lub nie pozostawał w służbie państwowej;
b) był karany sądownie lub wydalony ze służby państwowej (rządowej lub samorządowej).

Art. 8.

Nauczyciel może być stały lub tymczasowy.

Nauczyciel zostaje stałym z chwilą, gdy odpowiada trzem następującym warunkom:

1) ma trzy lata nieprzerwanej pracy nauczycielskiej (art. 9);

2) posiada przepisane dla ustalenia kwalifikacje zawodowe dla danej kategorji szkół;

3) w czasie służby otrzymał ostatnio co najmniej dostateczną ocenę kwalifikacyjną.

Przez pracę nauczycielską, wymaganą do ustalenia, należy rozumieć

pracę w szkołach państwowych i publicznych oraz prywatnych, mających pełne lub niepełne prawa szkół państwowych lub publicznych.

Z pracy w szkołach państwowych lub publicznych w charakterze nauczyciela kontraktowego uwzględnia się tylko te okresy czasu, w ciągu których nauczyciel uczył co najmniej po 14 godzin tygodniowo.

Z pracy w szkołach prywatnych, mających wyżej wymienione prawa, uwzględnia się do ustalenia tylko dwa lata, o ile nauczyciel uczył w nich przynajmniej po 14 godzin tygodniowo. W wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, Minister może wliczyć i trzeci rok pracy w tych szkołach.

Z pracy w szkołach prywatnych bez praw Minister może w przypadkach wyjątkowych zaliczyć lata pracy pod tym samym warunkiem.

Nauczyciel stały otrzymuje dekret ustalenia w ciągu trzech miesięcy od chwili ustalenia.

Nauczyciel stały, posiadający studja wyższe, zakończone przepisanemi egzaminami, otrzymuje po trzech latach stałej służby tytuł „profesora".

Art. 9.

Przez nieprzerwany trzyletni okres pracy nauczycielskiej (art. 8) rozumie się czas faktycznego pełnienia obowiązków służbowych w szkole. Za przerwę w faktycznem pełnieniu tych obowiązków nie uważa się przerw z powodu choroby lub urlopu, jeżeli ich suma nie wynosi więcej, niż dwa miesiące. W razie, gdyby nauczyciel miał przerwy, trwające w sumie więcej niż dwa miesiące, to okres trzyletni przedłuża się o czas przerwy, przewyższającej dwa miesiące.

Art. 10.

Prawa, nabyte w służbie państwowej na podstawie art. 8, nie przysługują zasadniczo nauczycielowi stałemu, który ustąpił ze służby państwowej i ponownie do niej wraca. Jednakże Minister może mu je przywrócić, zależnie od przyczyn, dla których nauczyciel wystąpił ze służby, i od sposobu, w jaki to uczynił.

Art. 11.

Mianowanie na stałe posady nauczycieli, oraz na stanowiska dyrektorów i kierowników szkół odbywa się na podstawie konkursu.

Na każdą nowoutworzoną lub opróżnioną stałą posadę nauczyciela, czy stanowisko dyrektora i kierownika szkoły, o ile nie zostanie zajęte w drodze służbowej lub dyscyplinarnej, ogłasza się konkurs:

a) na dyrektorów i kierowników szkół do dni 30;

b) na nauczycieli—najpóźniej w przeciągu trzech miesięcy.

Terminy liczy się od dnia utworzenia lub opróżnienia stanowiska.

Mianowanymi na stałe posady w drodze konkursu mogą być tylko nauczyciele stali (art. 8).

Posad i stanowisk, na które rozpisano konkurs, nie należy przed jego rozstrzygnięciem nadawać na stałe osobom, przeniesionym w drodze służbowej lub na własną prośbę.

Przy podwyższeniu stopnia organizacyjnego szkoły powszechnej z pierwszego stopnia na stopień wyższy, lub złączeniu kilku szkół stopnia pierwszego w jedną szkołę stopnia wyższego, należy rozpisać konkurs na jej kierownika.

Postanowienia artykułu niniejszego nie mają zastosowania do duchownych nauczycieli religji katolickiej.

Art. 12.

Kierownikiem szkoły powszechnej drugiego lub trzeciego stopnia może zostać nauczyciel nie wcześniej, niż po dwóch latach pracy w charakterze nauczyciela stałego.

Dyrektorem szkoły średniej może zostać nauczyciel stały nie wcześniej, niż po 8 latach pracy nauczycielskiej.

Dyrektorem szkoły zawodowej Minister może zamianować wybitnego fachowca, nie mającego za sobą pracy nauczycielskiej, jeśli wzamian tego kandydat ma co najmniej pięcioletnią praktykę zawodową.

Dyrektorem państwowej szkoły średniej ogólnokształcącej Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zamianować wybitnego kierownika szkoły prywatnej, chociażby ten nie miał za sobą pracy w szkole państwowej, jeżeli odpowiada warunkom art. 8 i ma za sobą 8 lat pracy nauczycielskiej.

Dyrektor szkoły, który otrzymał stanowisko w sposób, wskazany w ustępach 3 i 4 artykułu niniejszego, uzyskuje ustalenie po trzech latach pracy w charakterze dyrektora przy jednoczesnem spełnieniu pozostałych warunków, określonych w art. 8.

Art. 13.

Objęcie służby w razie mianowania na podstawie art. 3 albo ustępów: trzeciego lub czwartego art. 12 ma nastąpić w dniu, wyznaczonym przez władzę, a jeśli go nie wyznaczyła, w ciągu dni piętnastu po doręczeniu pisma nominacyjnego.

Dla objęcia służby nauczyciel ma zgłosić się do bezpośredniego przełożonego, który stwierdzi datę objęcia służby na piśmie nominacyjnem.

W razie niezgłoszenia się w określonym terminie, nominacja (ustęp 1) traci ważność, jeżeli mianowany w ciągu dalszych dni piętnastu nie usprawiedliwił zwłoki na piśmie.

Art. 14.

Nauczyciel tymczasowy przy objęciu służby składa przyrzeczenie służbowe, nauczyciel stały przy ustaleniu — przysięgę służbową.

Tekst przyrzeczenia, względnie przysięgi ustali drogą rozporządzenia Minister.

Datę złożenia przyrzeczenia, względnie przysięgi, zaznacza władza na piśmie nominacyjnem i na dekrecie ustalenia.

Art. 15.

Terminem, od którego liczy się służba nauczycielska, o ile nie była przerywana, jest termin oznaczony w pierwszem bez względu na kategorję szkoły piśmie nominacyjnem, lub — w braku takiego oznaczenia— dzień rzeczywistego objęcia służby.

W razie bezpośredniego przejścia do służby nauczycielskiej z państwowej służby cywilnej, na którą niniejsza ustawa nie rozciąga się, lub ze służby wojskowej—czas służby nauczycielskiej liczy się—o ile ustawa niniejsza inaczej nie stanowi,—od dnia zwolnienia od poprzednich obowiązków służbowych.

Jeżeli służba nauczycielska była przerywana, to terminem, od którego liczyć się będzie, jest termin oznaczony w pierwszem po ostatniej przerwie piśmie nominacyjnem lub—w braku takiego oznaczenia—dzień rzeczywistego objęcia służby w ostatnim jej okresie.

Czas spędzony w służbie nauczycielskiej przed przerwą Minister może zaliczyć w całości lub w części do służby nauczycielskiej.

Czas pracy kontraktowej, podczas pełnienia której nauczyciel otrzymał nominację, zalicza się w całości do służby nauczycielskiej wraz z przerwami wakacyjnemi, łączącemi się bezpośrednio z okresem pracy, jeżeli nauczyciel kontraktowy uczył przynajmniej 14 godzin tygodniowo.

Okres pracy, podczas którego nauczyciel kontraktowy uczył mniej, aniżeli 14 godzin tygodniowo, oraz czas pracy kontraktowej przerywanej Minister może zaliczyć do służby nauczycielskiej w całości lub w części.

Postanowienia ustępów: czwartego, piątego i szóstego artykułu ni-

niejszego nie mają zastosowania przy obliczaniu czasu służby nauczycielskiej, policzalnego do wysługi emerytalnej.

Nauczycielom przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych właściwy Minister za zgodą Ministra Skarbu może w całości lub w części zaliczyć do służby nauczycielskiej czas poprzedzającej służbę nauczycielską pracy zawodowej nie w zawodzie nauczycielskim lub służby państwowej nienauczycielskiej, o ile ta praca zawodowa lub służba państwowa nienauczycielska przysposobiła ich do wykonywania czynności w szkole zawodowej.

Terminem, od którego liczy się stała w rozumieniu ustawy niniejszej służba nauczycielska, jest termin oznaczony w dekrecie ustalenia.

Art. 16.

W razie powrotu do służby nauczycielskiej ze służby w organach administracji szkolnej czas służby w administracji szkolnej wlicza się do czasu służby nauczycielskiej.

Rozdział III.

Wykaz służbowy.

Art. 17.

Dla każdego nauczyciela prowadzi władza szkolna wykaz służbowy, do którego wpisuje się wszystkie istotne dane, dotyczące nauczyciela i przebiegu jego służby.

Nauczyciel przy pierwszem objęciu służby składa władzy służbowej dokumenty osobiste, potrzebne do wypełnienia wykazu służbowego, w dalszym zaś ciągu służby obowiązany jest składać dokumenty, stwierdzające zmiany, które nie wynikają z zarządzeń władzy.

Władza zatrzymuje w aktach urzędowych odpisy złożonych dokumentów, same zaś dokumenty zwraca ich właścicielowi.

Nauczyciel ma prawo przeglądać swój wykaz służbowy, czynić z niego odpisy i wnosić reklamacje.

Wzór wykazu służbowego, jako też szczegółowe przepisy co do jego wypełnienia i prowadzenia ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Rozdział IV.

Ocena pracy nauczyciela.

Art. 18.

Dla każdego nauczyciela prowadzi władza szkolna kartę kwalifikacyjną, która obejmuje oceny kwalifikacyjne nauczyciela.

Oceny kwalifikacyjne sporządza się co najmniej raz na dwa lata.

Ocena kwalifikacyjna składa się z opinji dwóch osób, powołanych do wykonywania nadzoru służbowego.

Stopnie oceny kwalifikacyjnej są następujące: dobry, dostateczny i niedostateczny.

Szczegółowe przepisy o kwalifikowaniu ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 19.

Jeżeli ocena jest niedostateczna, władza winna przesłać nauczycielowi orzeczenie pisemne z podaniem motywów oceny drogą służbową; w takim razie może nauczyciel w przeciągu dni 14 od dnia, następującego po doręczeniu mu orzeczenia, wnieść odwołanie przeciw niedostatecznej ocenie do władzy bezpośrednio wyższej od tej, która ocenę wydała, nie wyższej jednak od Kuratora Okręgu Szkolnego.

Odwołanie winno być rozstrzygnięte w ciągu trzech miesięcy, przyczem do czasokresu tego nie wlicza się feryj szkolnych.

Rozdział V.

Obowiązki.

Art. 20.

Nauczyciel obowiązany jest wiernie służyć Rzeczypospolitej i w tym duchu wychowywać młodzież, przestrzegać ściśle ustaw i rozporządzeń, pełnić obowiązki swego zawodu gorliwie, sumiennie i bezstronnie oraz dbać według najlepszej woli i wiedzy o dobro sprawy publicznej, szczególnie w zakresie wychowania i nauczania powierzonej sobie młodzieży, i spełniać, co temu dobru służy, a unikać wszystkiego, coby mu mogło szkodzić.

Art. 21.

W wykonaniu praw obywatelskich nauczyciel winien kierować się zawsze względami na szczególne obowiązki, jakie nakłada nań piastowanie publicznego urzędu, a przedewszystkiem stanowisko wychowawcy.

W szczególności winien nauczyciel dążyć do utrzymywania stałej łączności i zgodnego stosunku z rodzicami uczniów swej szkoły bez względu na ich wyznanie, narodowość, społeczne stanowisko i partyjno-polityczną przynależność.

Przy wykonywaniu przysługującego mu prawa publicznego omawiania spraw szkolnictwa, rozporządzeń i zarządzeń władz szkolnych nauczyciel obowiązany jest przestrzegać, by omawianie było ściśle rzeczowe, a forma jego nie uwłaczała powadze władz szkolnych.

Art. 22.

Nauczyciel obowiązany jest wypełniać zlecenia służbowe swoich przełożonych, o ile one wyraźnie nie sprzeciwiają się obowiązującym przepisom.

Jeżeli zlecenie służbowe jest w przekonaniu nauczyciela przeciwne dobru służby, albo dobru publicznemu w ogólności, albo też zawiera znamiona pomyłki co do faktu lub co do prawa, nauczyciel powinien wyjawić swoje spostrzeżenie władzy, która wydała zlecenie, a gdyby mimo to otrzymał ponownie to samo zlecenie, wykonać je. Jeżeli zlecenie było ustne, może zażądać, aby mu zostało powtórzone na piśmie. W przypadkach, kiedy znoszenie się z władzą pociągnęłoby za sobą niewykonalność lub bezprzedmiotowość zlecenia, nauczyciel obowiązany jest wykonać je, o ile nie grozi stąd niepowetowana szkoda. Po wykonaniu takiego zarządzenia nauczyciel ma jednakże prawo zawiadomić o wykonaniu szkodliwego jego zdaniem zarządzenia władzę bezpośrednio przełożoną nad tą, która wydała zlecenie.

Art. 23.

Pisma w sprawach służbowych lub osobistych, tyczących się stosunku służbowego, nauczyciel powinien składać za pośrednictwem swego bezpośredniego przełożonego.

Art. 24.

Nauczyciel jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie sprawy, o których powziął wiadomość, dzięki swemu stanowisku służbowemu,

o ile sprawy te wyraźnie uznano za poufne, lub gdy utrzymania ich w tajemnicy wymaga dobro publiczne, inne względy służbowe, albo interes uczniów lub ich rodziców. W szczególności zaś nauczyciel winien zachować w tajemnicy przebieg obrad rad pedagogicznych (pełnych lub klasowych).

Nauczyciel powinien zachować tajemnicę wobec każdego, komu nie jest obowiązany donosić o tych sprawach służbowo, o ile właściwa władza w poszczególnym wypadku nie uwolni go od tego obowiązku.

Obowiązek zachowania tajemnicy trwa zarówno w czasie czynnej służby, jak też po przejściu w stan nieczynny, pozasłużbowy i na emeryturę oraz po rozwiązaniu stosunku służbowego z jakiegokolwiek powodu.

Art. 25.

Nauczyciel obowiązany jest zarówno w wykonywaniu obowiązków zawodowych, jak i poza służbą nauczycielską strzec powagi stanu nauczycielskiego, zachowywać się zawsze zgodnie z wymaganiami karności służbowej i unikać wszystkiego, co mogłoby obniżyć godność i zaufanie, którego stanowisko nauczycielskie wymaga.

W szczególności:

1) Nie wolno nauczycielowi żądać, ani przyjmować darów, ani innych korzyści, ofiarowanych mu bezpośrednio lub pośrednio z powodu czynności służbowych, związanych z jego stanowiskiem.

2) Nie wolno nauczycielowi oddawać się takiemu zajęciu ubocznemu, które mogłoby przeszkadzać w spełnianiu powinności nauczycielskich, nie odpowiada powadze stanu nauczycielskiego, albo też mogłoby wywołać uzasadnione przypuszczenia stronniczości lub interesowności.

Nie wolno nauczycielowi przyjąć zajęcia ubocznego, przynoszącego mu jakąkolwiek korzyść materjalną, bez zezwolenia Ministra, lub władzy przez niego upoważnionej.

3) Nie wolno nauczycielowi wchodzić w związki lub zmowy mogące zakłócić należyty bieg zarządu państwowego, lub normalne spełnianie obowiązków nauczycielskich.

4) Bez zezwolenia władzy nie wolno nauczycielowi należeć do żadnych związków zagranicznych.

Również po przeniesieniu w stan nieczynny lub pozasłużbowy winien nauczyciel zachowywać się w sposób, któryby powadze jego stanowiska nie ubliżał.

Art. 26.

Nauczyciel obowiązany jest wybrać stałe miejsce zamieszkania tak, by mógł podołać punktualnie wszystkim obowiązkom służbowym.

Powinien podać do wiadomości bezpośredniego przełożonego adres swego zamieszkania i zgłosić każdą jego zmianę. To samo obowiązuje co do miejsca pobytu poza miejscem stałego zamieszkania, jeżeli nauczyciel przebywa w niem dłużej niż dwa tygodnie. Nauczyciel w stanie nieczynnym lub pozasłużbowym powinien podać adres swego zamieszkania do wiadomości władzy, której ostatnio podlegał.

Art. 27.

Nauczyciel jest obowiązany najpóźniej do dni 14 po zawarciu małżeństwa donieść o tem władzy.

Art. 28.

Nauczyciel obowiązany jest donieść możliwie rychło swemu bezpośredniemu przełożonemu o każdej przeszkodzie w wykonaniu obowiązków służbowych z podaniem przypuszczalnego czasu trwania tej przeszkody.

Władza może zażądać odpowiednich dowodów, stwierdzających istnienie przeszkody, a jeżeli jest nią choroba, — przyjąć do wiadomości świadectwo o chorobie, wystawione przez lekarza ordynującego, lub zarządzić urzędowe badanie bądź przez lekarza urzędowego, bądź przez komisję lekarską.

Na czas połogu należy się nauczycielce z reguły sześciotygodniowy urlop. Urlop dłuższy winien być udzielony na podstawie urzędowego świadectwa lekarskiego.

Urzędowe świadectwo lekarskie o chorobie nauczyciela winno być decydujące dla postanowienia władzy.

Nieobecność w służbie nauczycielki, spowodowana okresem połogu, nie pociąga żadnej zmiany w jej uprawnieniach służbowych.

Nauczyciel, którego nieobecność na służbie z powodu choroby trwa dłużej niż rok, może być zarządzeniem władzy zwolniony ze stanowiska przy ewentualnem zastosowaniu postanowień ustawy emerytalnej.

O ile stan zdrowia nauczyciela, wymagający poratowania, nie wyklucza możliwości pełnienia obowiązków służbowych, nauczyciel może wstrzymać się od pełnienia służby nie inaczej, jak po otrzymaniu urlopu. Prośba o taki urlop ma być do dni 30 rozpatrzona i rozstrzygnięta.

Za czas samowolnej, nieusprawiedliwionej nieobecności w służbie nauczyciel traci uposażenie. Wypłacone uposażenie winno być potrącone przy najbliższej wypłacie uposażenia. Oprócz tego władza może wytoczyć nauczycielowi dochodzenie dyscyplinarne.

W wypadku, gdy nauczyciel zostanie przez komisję dyscyplinarną uwolniony od zarzutu samowolnej, nieusprawiedliwionej nieobecności, potrąconą część uposażenia należy mu zwrócić.

Art. 29.

Wymiar godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych w szkole, normują osobne przepisy.

W niedzielę i święta nauczyciel jest zasadniczo wolny od zajęć służbowych. Minister wyda rozporządzenie, określające, w jakich wypadkach i którzy nauczyciele będą obowiązani do uczęszczania na nabożeństwa szkolne, oraz do urządzania konferencyj z rodzicami, jeżeli nie będzie można ich urządzić w dni powszednie.

Art. 30.

Ze względu na cel, lata służby lub szczególne warunki nauczania lub warunki osobiste oznaczona przez Ministra władza może bądź z urzędu, bądź na prośbę obniżyć nauczycielowi wymiar godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych w szkole (art. 29).

W tym przypadku nauczyciel nie może doznać uszczerbku ani w uposażeniu, ani w innych prawach służbowych.

Art. 31.

W razie potrzeby nauczycielowi, pozostającemu na etacie jednej szkoły, władza może polecić równocześnie spełnianie obowiązków w innej szkole, a to łącznie w obu szkołach w liczbie godzin, nieprzekraczającej odpowiedniej normy, o której mowa w ustępie pierwszym artykułu 29, jeżeli obie szkoły są tej samej kategorji i znajdują się w tej samej miejscowości.

Jeżeli szkoły są różnych kategoryj i do szkoły, na której etacie znajduje się nauczyciel, jest przywiązany niższy wymiar godzin, wymiar ten stosuje się i do obowiązków nauczyciela w drugiej szkole, jeżeli zaś do szkoły, na której etacie znajduje się nauczyciel, jest przywiązany wyższy wymiar godzin, wówczas do obowiązków nauczyciela w drugiej szkole stosuje się niższy wymiar, przywiązany do tej szkoły.

Art. 32.

Stosunki służbowe nauczycieli podczas pełnienia służby wojskowej normuje osobna ustawa.

Rozdział VI.

Prawa.

Art. 33.

Nauczyciel jest uprawniony do używania należnego mu stosownie do pisma nominacyjnego tytułu urzędowego i ma prawo, by zarówno w stosunkach służbowych, jak i w ogłoszeniach urzędowych określano go tym tytułem. Tytuły są następujące: dyrektor (przełożona), kierownik (czka), profesor (ka), nauczyciel (ka), nauczyciel (ka) religji, asystent (ka), instruktor (ka), wychowawczyni ochronki.

Art. 34.

Uposażenie nauczyciela oraz normy wynagrodzenia za dodatkowe czynności ponad wymiar godzin obowiązkowych określa inna ustawa.

Przy określaniu wysokości uposażenia uwzględnia się czas służby nauczycielskiej, obliczony na podstawie art. 15 ustawy niniejszej.

Art. 35.

Nauczycielowi i jego najbliższej rodzinie Skarb Państwa zapewnia należytą opiekę lekarską i środki lecznicze w zakresie, przewidzianym w osobnej ustawie.

Przepisy osobnej ustawy regulują również sprawę udzielania zaliczek z funduszów państwowych, sprawę diet, normalnych kosztów podróży służbowej, kosztów przeniesienia, wreszcie kosztów kształcenia dzieci.

Art. 36.

Nauczycielowi służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego, a wdowie i sierotom po nim do zaopatrzenia wdowiego i sierocego, zgodnie z ustawą emerytalną.

Art. 37.

Jeżeli w razie wypadku choroby zakaźnej nauczyciel na życzenie władzy zgodzi się odosobnić od chorych swej rodziny, to należy mu się zwrot powstałych stąd wydatków koniecznych.

Art. 38.

Prawo do uposażenia i wynagrodzenia nie może być pod rygorem nieważności przeniesione na inne osoby.

Art. 39.

Uposażenie i dodatkowe wynagrodzenie nauczyciela ulega zajęciu administracyjnemu tudzież zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu nie więcej niż do wysokości jednej piątej części sumy uposażenia i wynagrodzenia, przypadającego do wypłaty.

Art. 40.

Tytułem wyjątku od powyższej zasady ogólnej (art. 39) uposażenie i wynagrodzenie dodatkowe nauczycieli ulega zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu za alimenty do wysokości dwóch piątych sumy uposażenia i wynagrodzenia, przyczem pozostałe trzy piąte są wolne od wszelkich zapowiedzeń i zajęć.

Przy zbiegu zapowiedzeń za alimenty i za inne należności lub długi, jedna piąta część sumy uposażenia i dodatkowego wynagrodzenia staje się przedmiotem stosunkowego podziału zarówno na alimenty, jak i inne należności lub długi, drugą zaś piątą część przekazuje się wyłącznie na zaspokojenie samych tylko alimentów, o ileby pierwsza jedna piąta część na nie przy zbiegu innych wierzycieli nie wystarczała.

Art. 41.

Wyłącza się zupełnie z pod zapowiedzeń i zajęć określonych w artykułach 39 i 40:

a) diety i koszty podróży w sprawach służbowych oraz koszty przeniesienia:

b) wszelkie wsparcia i zapomogi przyznane nauczycielowi poza jego uposażeniem służbowem, jako to: na leczenie jego lub jego rodziny, na pogrzeb jego rodziców, żony lub dzieci, z powodu klęski elementarnej lub innego nieszczęśliwego wypadku,

albo też w innych szczególnych, zasługujących na uwzględnienie wypadkach.

Art. 42.

Nauczyciele, z wyjątkiem dyrektorów i kierowników, mają prawo podczas feryj szkolnych oddalić się z miejsca zamieszkania, o ile nie przeszkadzają temu szczególne obowiązki, jako to: zastępstwo dyrektora lub kierownika, odbywanie egzaminów i t. p., przyczem winni podać bezpośredniemu przełożonemu adres i jego zmianę zgodnie z postanowieniem art. 26.

Dyrektorowie i kierownicy po należytym załatwieniu pilnych czynności urzędowych, jeżeli szczególne względy służbowe nie wymagają ich obecności w miejscu służby, mają prawo do urlopu w czasie feryj szkolnych z tem ograniczeniem, że urlop ich w czasie feryj głównych kończy się na 5 dni przed początkiem następnego roku szkolnego.

Rozporządzenie Ministra ureguluje sprawę zastępstwa dyrektorów i kierowników podczas feryj.

Art. 43.

Władza może w każdej chwili wstrzymać rozpoczęcie albo zarządzić przerwanie urlopu lub wypoczynku ferjalnego na czas, w którym wymagają tego ważne i nie cierpiące zwłoki względy służbowe. Podróż, spowodowaną odwołaniem, należy traktować jako podróż służbową.

Art. 44.

Jeżeli skutkiem zarządzenia, o którem mowa w artykule poprzednim, nauczyciel nie miałby w czasie feryj wypoczynku nawet w wymiarze urlopu wypoczynkowego, przepisanego dla urzędników państwowych, służy mu prawo do uzupełniającego urlopu wypoczynkowego w ciągu roku szkolnego.

Art. 45.

Poza ferjami nauczyciel może otrzymać płatny lub bezpłatny urlop:

a) dla poratowania zdrowia (ust. 7 art. 28);
b) dla załatwienia ważnych spraw osobistych, rodzinnych i majątkowych;
c) dla dalszego kształcenia się zawodowego;
d) dla celów naukowych lub oświatowych.

Art. 46.

Jeżeli urlop dla poratowania zdrowia trwa nieprzerwanie dłużej niż rok, a urlop dla załatwienia spraw osobistych, rodzinnych i majątkowych nieprzerwanie dłużej niż dwa miesiące, to za dalszy czas urlopu wstrzymuje się uposażenie służbowe.

Czas trwania takiego urlopu bez uposażenia nie może przenosić lat dwóch; czasu tego nie wlicza się do czasu służby czynnej.

Minister może od przepisów, podanych wyżej w ustępie pierwszym, odstąpić z wyjątkowo ważnych powodów.

Przy obliczaniu rocznego, względnie dwumiesięcznego czasu trwania urlopu, liczy się jako przerwa w urlopie tylko te okresy odbywania czynnej służby, które wynoszą przynajmniej połowę czasu spędzonego bezpośrednio przedtem na urlopie. O ile służba czynna trwa krócej, nie stanowi ona przerwy w urlopie, a poszczególne okresy urlopu liczy się razem.

Art. 47.

Nauczyciel stały w ciągu pierwszych 20 lat swej służby czynnej ma prawo otrzymać pięciomiesięczny lub wyjątkowo dłuższy urlop płatny dla celów dalszego kształcenia się zawodowego.

Art. 48.

Przekroczenie urlopu bez należytego usprawiedliwienia uważa się za samowolne uchylenie się od służby, pociągające za sobą skutki, przewidziane w ustępie ósmym art. 28, względnie w ustępie czwartym art. 61.

Art. 49.

Nauczyciel z chwilą wyboru do ciała ustawodawczego otrzymuje na czas trwania mandatu urlop bezpłatny.

Czas sprawowania mandatu zalicza się do czasu służby i do wysługi emerytalnej.

Nauczyciela nie można pociągnąć do odpowiedzialności służbowej za jego działalność w charakterze członka ciała ustawodawczego. Po wygaśnięciu mandatu nauczyciel powraca na poprzednie stanowisko.

Art. 50.

Nauczycielom służy przy pełnieniu obowiązków służbowych prawo do ochrony, przyznanej ustawami karnemi urzędnikom państwowym.

Rozdział VII.

Zmiany w stosunku służbowym.

Art. 51.

Nauczyciel może być każdej chwili na własną prośbę przeniesiony przez właściwą władzę do innej szkoły.

Jeżeli zdaniem władz szkolnych względy organizacyjne tego wymagają można przenieść nauczyciela na równorzędne stanowisko do innej szkoły.

Minister może przenieść nauczyciela do innej szkoły, o ile tego wymaga dobro szkoły.

Nauczyciel może być przeniesiony do służby, podlegającej innym przepisom w tym samym dziale zarządu państwowego tylko za jego zgodą bez obniżenia posiadanej grupy uposażenia, jeżeli stosunek służbowy, unormowany innemi przepisami, ma charakter publiczno-prawny. Przeniesienia nauczyciela dokonywa Minister lub też upoważniona przez niego władza szkolna.

Przeniesienie duchownego nauczyciela religji katolickiej następuje w porozumieniu z biskupem djecezjalnym lub — jeżeli odnośne szkoły znajdują się w dwuch diecezjach — z biskupami obu diecezyj.

Przy przeniesieniach z urzędu lub w drodze konkursu należy zwrócić nauczycielowi koszty przeniesienia w wysokości, określonej przepisami uposażeniowemi.

Przy przeniesieniach na własną prośbę może Minister przyznać koszty przeniesienia w całości lub w części.

Nauczycielce zamężnej, która w przypadku przeniesienia z urzędu lub dyscyplinarnego musiałaby opuścić miejsce stałego zamieszkania swego męża, służy prawo przejścia na własną prośbę w stan pozasłużbowy.

Minister lub też upoważniona przez niego władza szkolna może nauczyciela — za jego zgodą — przydzielić czasowo do służby w innej szkole.

Art. 52.

Do przesiedlenia się należy wyznaczyć nauczycielowi odpowiedni czas i uwolnić go w odpowiednim terminie od pełnienia służby, uwzględniając w miarę możności jego warunki osobiste, rodzinne i komunikacyjne. Dla objęcia nowego stanowiska nauczyciel ma się zgłosić do bez-

pośredniego przełożonego, który stwierdzi datę objęcia służby na dekręcie przeniesienia.

Art. 53.

Jeżeli wskutek zmiany organizacji szkoły niema niemożności zatrudnienia nadal nauczyciela stałego, lub też jeżeli zajdą okoliczności, nie pozwalające ze względu na dobro służby na dalsze zatrudnienie nauczyciela stałego na odpowiadającej jego stanowisku służbowemu posadzie, Minister może go przenieść w stan nieczynny.

Przez cały czas pozostawania w stanie nieczynnym nauczyciel pobiera przysługujące mu pełne uposażenie służbowe.

Czas, spędzony w stanie nieczynnym, wlicza się tylko do wymiaru emerytury.

Nauczyciel w stanie nieczynnym może być każdego czasu powołany zpowrotem do służby czynnej. O ile jednak powołania to nie nastąpi w ciągu półroku od chwili przejścia w stan nieczynny, należy nauczyciela zwolnić przy zastosowaniu odnośnych przepisów ustawy emerytalnej.

Art. 54.

Nauczycielce zamężnej, która wniosła podanie o przeniesienie do miejscowości, będącej miejscem stałego zamieszkania jej męża, służy prawo przejścia na własną prośbę w stan pozasłużbowy, jeżeli podanie jej o przeniesienie nie zostanie przez władzę uwzględnione (art. 51).

Art. 55.

Nauczycielka zamężna, pozostająca w stanie pozasłużbowym, nie pobiera uposażenia służbowego, a czasu, spędzonego w tym stanie, nie wlicza się jej ani do czasu służby czynnej, ani do wymiaru emerytury.

Art. 56.

Nauczycielka w stanie pozasłużbowym może być każdego czasu powołana do służby czynnej, albo wtedy, gdy w miejscu stałego zamieszkania jej męża okaże się możność nadania jej stanowiska służbowego, albo też wtedy, gdy zgodzi się objąć stanowisko w innej, niż miejsce stałego zamieszkania męża, miejscowości.

O ile jednak w ciągu 5 lat od chwili przejścia w stan pozasłużbowy nauczycielka zamężna nie objęła ponownie stanowiska służbowego, lub o ile w tym czasie nie przeszła w stan spoczynku z powodu

niezdolności do pracy, należy rozwiązać z nią stosunek służbowy i przyznać jej odprawę w wysokości jednomiesięcznego, pełnego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużonej w państwowej służbie nauczycielskiej.

Art. 57.

Nauczycielowi można powierzyć czasowo czynności w urzędach administracji szkolnej tylko za jego zgodą. Odnośnie do tej służby podlega on przepisom ustawy o państwowej służbie cywilnej.

Art. 58.

Do przejścia nauczyciela do innego działu służby państwowej potrzeba zezwolenia właściwej władzy szkolnej.

Rozdział VIII.

Rozwiązanie stosunku służbowego.

Art. 59.

Nauczyciel stały może być zwolniony ze służby, o ile w bezpośrednio po sobie następujących co najmniej półtorarocznych odstępach otrzymał dwukrotnie niedostateczną ocenę kwalifikacyjną. Przy zwolnieniu przyznaje się nauczycielowi uposażenie emerytalne, względnie jeżeli nie nabył praw emerytalnych, odprawę w wysokości określonej w ust. 2 art. 62.

Z nauczycielem religji, który pozbawiony został przez władze duchowne upoważnienia do nauczania religji, rozwiązuje się tem samem stosunek służbowy z pozbawieniem wszelkich praw z niego wynikających; Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu może jednak w wyjątkowych przypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, przyznać nauczycielowi religji, który pozbawiony został przez władze duchowne uprawnienia do nauczania religji, zaopatrzenie emerytalne, o ile nauczyciel taki posiada w dniu pozbawienia go uprawnienia co najmniej 25 lat, zaliczalnych do wysługi emerytalnej w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych.

Stosunek służbowy nauczyciela stałego może być rozwiązany przez dobrowolne wystąpienie jego ze służby państwowej.

Stosunek służbowy nauczyciela tymczasowego może być rozwiązany albo przez jednostronne zarządzenie władzy pod warunkami, ustawą niniejszą określonemi, albo przez dobrowolne wystąpienie nauczyciela ze służby.

Art. 60.

Zamiar dobrowolnego wystąpienia ze służby nauczyciel powinien zgłosić u właściwej władzy na piśmie.

Rozwiązanie stosunku następuje przez przyjęcie zgłoszenia o wystąpieniu ze służby przez tę władzę, która nauczyciela zamianowała.

Przyjęcie zgłoszenia o wystąpieniu ze służby można uzależnić od należytego oddania urzędowania, ostateczną zaś decyzję co do zgłoszenia o wystąpieniu ze służby odroczyć tylko wtedy, gdy nauczyciel pozostaje w śledztwie karnem albo dyscyplinarnem, lub zalega z zobowiązaniami pieniężnemi, wynikłemi ze stosunku służbowego.

Art. 61.

O ile nauczycielowi nie zakomunikowano żadnej decyzji w sprawie jego zgłoszenia o wystąpieniu ze służby w ciągu czterech tygodni, zgłoszenie to uważa się za przyjęte.

Przeciwko warunkowemu przyjęciu lub odroczeniu przyjęcia zgłoszenia o wystąpieniu ze służby nauczyciel może wnieść w ciągu dni 14 od dnia doręczenia decyzji zażalenie do władzy bezpośrednio wyższej, która najdalej w ciągu sześciu tygodni wyda ostateczną decyzję.

Zwolnienie w zasadzie następuje w końcu roku szkolnego.

Samowolne uchylenie się od służby w ciągu 4 tygodni, o ile nie zostanie przez władze uznane za usprawiedliwione, uważa się za dobrowolne wystąpienie ze służby, co zostaje stwierdzone jednostronnem zarządzeniem władzy, powołanej do mianowania, nie niższej jednak niż II instancji.

Art. 62.

Stosunek służbowy nauczycieli tymczasowych może władza rozwiązać każdej chwili.

Jeżeli taki nauczyciel służył więcej niż rok nienagannie a nie mają do niego zastosowania przepisy art. 94, należy mu się odprawa w wy-

sokości jednomiesięcznego, pełnego, ostatnio pobieranego uposażenia służbowego za każdy pełny rok, przesłużony w państwowej służbie nauczycielskiej, nieprzekraczająca jednak ogółem pięciomiesięcznego jego uposażenia.

Art. 63.

Z nauczycielem tymczasowym, który otrzymał ocenę kwalifikacyjną niedostateczną, należy rozwiązać stosunek służbowy przy zastosowaniu postanowień ust. 2 art. 62.

Art. 64.

W przypadku, przewidzianym w art. 62 i 63 należy nauczycielowi wypowiedzieć stosunek służbowy na trzy miesiące naprzód.

Art. 65.

Nauczyciel i jego rodzina tracą wszelkie prawa, wynikające ze stosunku służbowego:

a) przez dobrowolne wystąpienie nauczyciela ze służby;

b) skutkiem rozwiązania stosunku służbowego w myśl art. 62 z wyjątkiem praw, zastrzeżonych w ustępie drugim art. 62 i w art. 94;

c) w razie wydalenia ze służby, o ile orzeczenie dyscyplinarne inaczej nie stanowi.

W przypadku ponownego wstąpienia do służby państwowej może Minister przywrócić prawa, nabyte poprzednią służbą.

Art. 66.

Mianowanie nauczyciela będzie uznane za nieważne, a nauczyciel będzie wydalony ze służby, jeżeli mianowanie uzyskał na podstawie dukumentów fałszywych lub nieważnych lub fałszywego zeznania o posiadanych kwalifikacjach zawodowych, albo wyjdą na jaw okoliczności, w myśl obowiązujących przepisów nie dopuszczające mianowania.

Orzeczenie o unieważnieniu nominacji i wydaleniu ze służby wyda władza, która dokonała nominacji.

Rozdział IX.

Odpowiedzialność służbowa.

Postanowienia ogólne.

Art. 67.

Bezpośrednio i pośrednio przełożona władza ma prawo wytykać i ganić podległym nauczycielom niewłaściwości w zachowaniu się oraz uchybienia i niedbalstwo w wykonaniu obowiązków służbowych.

Nauczyciel, który przez czyn, zaniechanie lub zaniedbanie uchybia obowiązkowi swego stanowiska (Rozdział V) w służbie i poza służbą, podlega poza sądową odpowiedzialnością karną lub cywilną także odpowiedzialności porządkowej lub dyscyplinarnej.

Art. 68.

Minister wyda osobne rozporządzenie, normujące odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli tymczasowych.

Art. 69.

Przeciw nauczycielowi, będącemu członkiem ciała ustawodawczego, nie wolno podczas trwania mandatu bez zgody tegoż ciała wdrażać postępowania porządkowego lub dyscyplinarnego, ani wdrożonego dalej prowadzić.

Art. 70.

Nauczyciel, skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego, podlega wydaleniu ze służby bez postępowania dyscyplinarnego, jeżeli wyrok pozbawia go zdolności do piastowania urzędu publicznego.

Art. 71.

Za występki służbowe ponosi nauczyciel odpowiedzialność dyscyplinarną, zaś za wykroczenia służbowe — odpowiedzialność porządkową.

Występkiem służbowym jest takie naruszenie obowiązków służbowych, które powoduje obrazę interesu publicznego, lub naraża dobro publiczne na szkodę.

Wykroczeniem służbowem jest każde naruszenie obowiązku służbowego, nie posiadające wyżej podanych znamion występku służbowego.

Zbieg kilku wykroczeń służbowych lub ich powtarzanie się, jak również wykroczenie wśród okoliczności, szczególnie obciążających, uważa się za występek służbowy.

Do postępowania porządkowego i dyscyplinarnego nie należy rozstrzyganie o pretensjach cywilnych.

Odpowiedzialność za występki i wykroczenia służbowe ulega przedawnieniu, jeżeli w przeciągu lat 5 od chwili ich popełnienia władza nie wymierzyła kary porządkowej lub nie skierowała sprawy do komisji dyscyplinarnej; jeżeli jednak występek zawiera znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie karne.

Kary.

Art. 72.

Karą porządkową jest upomnienie. Kary tej nie wpisuje się do wykazu służbowego.

Przed udzieleniem upomnienia należy dać nauczycielowi możność usprawiedliwienia się na piśmie.

Upomnienia udziela na piśmie z podaniem motywów władza, której szkoła bezpośrednio podlega, lub przełożona władza wyższa.

Przeciwko upomnieniu, udzielonemu przez Ministra, niema odwołania; przeciwko upomnieniu, udzielonemu przez inne władze szkolne, nauczyciel może wnieść w ciągu 8 dni odwołanie do władzy bezpośrednio wyższej.

Art. 73.

Karami dyscyplinarnemi są:

1) nagana;

2) potrącenie jednorazowe, nie przekraczające 20% miesięcznego uposażenia;

3) potrącenie części uposażenia na określony przeciąg czasu, nie więcej wszakże niż 20% miesięcznie;

4) nagana z pozbawieniem awansu i wybieralności na czas od jednego roku do dwóch;

5) odliczenie lat służby od roku do trzech;

6) przeniesienie bez zwrotu kosztów przesiedlenia z pozbawieniem urzędu dyrektora lub kierownika przy równoczesnem powierzeniu obo-

wiązków nauczyciela (w ściślejszem znaczeniu) w miejscu, oznaczonem przez Ministra lub władze, którym to prawo zostanie przez Ministra przekazane;

7) zwolnienie ze służby państwowej z zachowaniem praw do uposażenia emerytalnego w stosunku do lat rzeczywiście wysłużonych, lub do odprawy;

8) wydalenie z państwowej służby nauczycielskiej;

9) wydalenie z zawodu nauczycielskiego z pozbawieniem prawa zajmowania jakiegokolwiek stanowiska w szkolnictwie państwowem, publicznem lub prywatnem.

Kary wymienione w punktach 5 i 6 pociągają za sobą na przeciąg lat dwóch utratę prawa mianowania na wyższe stanowisko oraz prawa wyboru i wybieralności do wszystkich władz i ciał, tworzonych lub zasilanych drogą wyboru z pośród nauczycielstwa w zakresie administracji szkolnej.

Art. 74.

Kary dyscyplinarne na nauczycieli stałych może nakładać jedynie komisja dyscyplinarna w drodze orzeczenia, wydanego na podstawie wyniku postępowania dyscyplinarnego, przeprowadzonego zgodnie z niniejszą ustawą.

Przy wymierzaniu kar dyscyplinarnych, wymienionych w art. 73, należy w każdym poszczególnym wypadku mieć na względzie doniosłość występku służbowego i powstałych z tego powodu szkód, stopień winy, jako też dotychczasowe zachowanie się nauczyciela.

Kary dyscyplinarne wpisuje się do wykazu służbowego.

Orzeczenia dyscyplinarnego nie można znieść, ani zmienić zarządzeniem administracyjnem.

Art. 75.

Wydalenie z państwowej służby nauczycielskiej lub z zawodu nauczycielskiego (art. 70 i 73 p. 8 i 9) pociąga za sobą utratę wszystkich praw, związanych z piastowaniem stanowiska, a również prawa do emerytury, lub do odprawy.

Art. 76.

Członkom rodziny wydalonego może Minister w razie okoliczności, zasługujących na uwzględnienie, przyznać odpowiedni stały zasiłek na utrzymanie, który jednak nie może przewyższać normalnego ich zaopatrzenia wdowiego lub sierocego.

Zasiłek taki przyznać można albo już z chwilą wstrzymania wypłaty uposażenia nauczyciela wydalonego, albo od chwili jego śmierci.

Do zasiłku powyższego mają zastosowanie postanowienia ustawy emerytalnej o zawieszeniu lub utracie prawa do zaopatrzenia wdowiego i sierocego.

Zawieszenie w pełnieniu służby.

Art. 77.

Każdy przełożony, powołany do wykonywania bezpośrednio lub pośrednio nadzoru służbowego, ma prawo zawiesić nauczyciela w pełnieniu służby, gdy nauczyciel odmówił jawnie posłuszeństwa służbowego wśród szczególnie ważnych okoliczności, albo, gdy ze względu na jakość zarzucanego mu uchybienia obowiązkom służbowym lub godności stanu nauczycielskiego, dalsze pozostawienie go w służbie naraziłoby powagę szkoły lub groziło dobru służby.

W analogicznych przypadkach służy prawo do zawieszenia w służbie również urzędnikowi, któremu powierzono przeprowadzenie wizytacji szkoły; zarządzone jednak w ten sposób zawieszenie może znieść władza przełożona nad urzędnikiem przeprowadzającym wizytację.

Art. 78.

Gdy przeciw nauczycielowi wdrożono postępowanie karno-sądowe lub dyscyplinarne, władza służbowa ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, o ile ze względu na rodzaj i doniosłość zarzuconego mu przestępstwa, lub występku służbowego, wskazanem jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych.

W przypadku zarządzenia względem nauczyciela aresztu śledczego władza zawiesza go w pełnieniu służby.

Przeciwko zarządzeniu zawieszenia w służbie w myśl ust. 1 art. 77 oraz ust. 1 art. 78 przysługuje zawieszonemu prawo wniesienia zażalenia w terminie dni 5 do władzy bezpośrednio wyższej, a przeciwko zawieszeniu, zarządzonemu na podstawie ust. 2 art. 77 — do władzy przełożonej nad urzędnikiem, który zawieszenie zarządził. Wniesienie zażalenia nie wstrzymuje skutków zawieszenia. O każdem zawieszeniu w służbie zawiadamia władza służbowa bezzwłocznie władzę bezpośrednio wyższą, która może z urzędu uchylić zawieszenie.

Władza, zarządzając zawieszenie w służbie, może ograniczyć na czas jego trwania uposażenie nauczyciela najwyżej do połowy, poczynając od dnia pierwszego miesiąca następującego po zawieszeniu.

Takiego ograniczenia uposażenia może władza dokonać również w stosunku do nauczyciela zawieszonego na podstawie art. 77.

Przeciw zarządzeniu, zmniejszającemu uposażenie, może nauczyciel wnieść zażalenie do władzy wyższej w ciągu dni 5 od dnia doręczenia. Zażalenie nie wstrzymuje wykonania. Jeżeli na skutek zażalenia decyzja zostanie uchylona, wypłaca się nauczycielowi wstrzymaną część uposażenia.

Zawieszenie w służbie kończy się najpóźniej z chwilą ostatecznego zakończenia postępowania dyscyplinarnego.

O ile jednak przyczyny, które spowodowały zawieszenie, odpadną wcześniej, właściwa władza uchyla zawieszenie, nie czekając końca postępowania dyscyplinarnego.

Art. 79.

Gdy obwinionego skazano na karę dyscyplinarną, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej.

W tych przypadkach, oraz wówczas, gdy nauczyciela wydalono w drodze administracyjnej lub wskutek zasądzenia go wyrokiem sądu karnego, nie służy mu prawo otrzymania części uposażenia, której wypłatę wstrzymano na czas zawieszenia go w pełnieniu służby.

O ile natomiast postępowanie dyscyplinarne umorzono lub obwinionego uwolniono w postępowaniu dyscyplinarnem — czas zawieszenia liczy się do czasu służby czynnej, a oprócz tego należy wypłacić mu część uposażenia, którą wstrzymano na czas zawieszenia.

Organizacja komisyj dyscyplinarnych i postępowanie dyscyplinarne.

Art. 80.

Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli, powołuje się komisje dyscyplinarne.

Komisje dyscyplinarne dla nauczycieli są następujące:

1) okręgowe komisje dyscyplinarne, przy władzach, podlegających bezpośrednio Ministrowi,

2) komisja dyscyplinarna przy Ministrze,

3) odwoławcza komisja dyscyplinarna przy Ministrze.

Gdy utworzenie okręgowej komisji dyscyplinarnej nie jest możliwe z powodu małego składu personelu, może Minister orzekanie przekazać innej okręgowej komisji dyscyplinarnej lub komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Art. 81.

Skład komisyj dyscyplinarnych, ich właściwość, tryb postępowania dyscyplinarnego, oraz przepisy o kosztach postępowania dyscyplinarnego ustala Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów w drodze rozporządzenia, przestrzegając zasady, że członkowie komisyj dyscyplinarnych są w wykonywaniu swoich funkcyj samodzielni i niezawiśli i że od orzeczenia komisji dyscyplinarnej, wydanego w I instancji, może zarówno obwiniony, jak rzecznik dyscyplinarny odwołać się do odwoławczej komisji dyscyplinarnej z powodu orzeczenia o winie i karze.

Art. 82.

W celu strzeżenia dobra służby, naruszonego przez uchybienie obowiązkom służbowym, władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna, wyznacza z grona podległych sobie urzędników lub nauczycieli rzecznika dyscyplinarnego z odpowiednią ilością zastępców.

Prawa i obowiązki rzeczników dyscyplinarnych ustala w drodze rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 83.

Nauczycielowi, pociągniętemu do odpowiedzialności dyscyplinarnej, wolno przybrać sobie w postępowaniu dyscyplinarnem obrońcę z pośród funkcjonarjuszów państwowych, zamieszkałych na obszarze, na który rozciąga się zakres działania komisji dyscyplinarnej.

Prawa i obowiązki obrońcy, tudzież przepisy o przydawaniu obwinionemu obrońcy z urzędu ustala w drodze rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 84.

Pisma, dotyczące postępowania dyscyplinarnego wolne są od wszelkich opłat skarbowych.

Odpowiedzialność nauczycieli w stanie nieczynnym, pozasłużbowym i w stanie spoczynku.

Art. 85.

Nauczyciele w stanie nieczynnym i pozasłużbowym podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej z powodu:

1) naruszenia obowiązków służbowych, którego dopuścili się jeszcze w czasie służby czynnej;

2) rażącego naruszenia obowiązków, ciążących na nich w myśl ustawy niniejszej.

Nauczyciele, przeniesieni w stan spoczynku, podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej:

1) z powodu naruszenia obowiązków służbowych, którego dopuścili się w czasie służby czynnej;

2) z powodu naruszenia po przejściu w stan spoczynku przepisów art. 24 ustawy niniejszej.

Art. 86.

Odnośnie do nauczycieli, będących w stanie nieczynnym, pozasłużbowym lub spoczynku, mają analogiczne zastosowanie postanowienia, dotyczące dochodzenia i postępowania dyscyplinarnego względem nauczycieli czynnych.

Na nauczycieli tych nakłada się następujące kary dyscyplinarne:

1) naganę;

2) stałe lub czasowe zmniejszenie uposażenia najwyżej o 25%;

3) w razie okoliczności, szczególnie obciążających, utratę wszelkich praw, wypływających z ich stosunku do Państwa, w tej liczbie uposażenia i zaopatrzenia dla członków rodziny z możnością zastosowania analogicznego postanowienia artykułu 76 niniejszej ustawy.

Właściwą do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielowi w stanie nieczynnym, pozasłużbowym lub spoczynku jest komisja dyscyplinarna, która była właściwą w chwili przejścia nauczyciela w stan nieczynny, pozasłużbowy lub stan spoczynku.

Rozdział X.

Postanowienia przejściowe.

Art. 87.

Nauczyciele, którzy w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów posiadają charakter nauczycieli stałych, uważa się za stałych w rozumieniu art. 8 niniejszej ustawy, o ile posiadają obowiązujące w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy kwalifikacje zawodowe.

Za nauczycieli stałych w rozumieniu art. 8 ustawy niniejszej uważa się również tych, w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej czynnych na

obszarze okręgów szkolnych: białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego i wołyńskiego nauczycieli publicznych szkół powszechnych, którzy przed wejściem w życie ustawy niniejszej ukończyli przepisany w punkcie 1 art. 8 trzyletni okres nieprzerwanej pracy nauczycielskiej oraz posiadali świadectwo złożenia pierwszego egzaminu nauczycielskiego lub kwalifikacje zawodowe, uznane przez Ministra za równorzędne z kwalifikacjami nabytemi przez złożenie pierwszego egzaminu nauczycielskiego.

Art. 88.

Nauczyciele, którzy nie podlegają przepisom art. 87, a do dnia wejścia w życie ustawy niniejszej ukończyli przepisany w punkcie 1 art. 8 trzyletni okres nieprzerwanej pracy nauczycielskiej oraz posiadali przepisane dla ustalenia w zawodzie nauczycielskim kwalifikacje zawodowe, — z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej stają się stałymi w rozumieniu art. 8, o ile z dotychczas prowadzonych wykazów kwalifikacyjnych (t. zw. arkuszy nauczycielskich, tabel kwalifikacyjnych i t. p.) nie wynika, iż praca ich w ostatnich 2 latach przed wejściem w życie ustawy niniejszej nie może być uznana za zadowalającą w rozumieniu przepisów ustawy niniejszej.

Nauczyciele zaś, których praca w ostatnich 2 latach przed wejściem w życie ustawy nie może być na podstawie dotychczasowych wykazów uznana za zadowalającą, winni być do dnia 31 grudnia 1927 r. zwizytowani i—o ile otrzymają ocenę pracy zadowalającą—zaliczeni do nauczycieli stałych.

Nauczyciele, którzy na podstawie art. 87 lub artykułu niniejszego zostaną uznani za stałych w rozumieniu art. 8 ustawy, otrzymają dekrety ustalenia z ważnością od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej.

Do czasu ustawowego uregulowania sprawy kwalifikacyj zawodowych dla nauczycieli szkół tych kategoryj, dla których niema ustawowych przepisów o zawodowych kwalifikacjach nauczycielskich, Ministrowi przysługuje prawo określania, jakie kwalifikacje zawodowe nauczycieli tych szkół są wystarczające dla ustalenia.

Art. 89.

Dyrektor, względnie kierownik szkoły, który przed wejściem w życie ustawy niniejszej uzyskał to stanowisko drogą konkursu, z chwilą wejścia w życie ustawy niniejszej zostaje uznany za mianowanego na to stanowisko w rozumieniu art. 11 ustawy.

Nauczyciele, którzy, pozostając w zawodzie nauczycielskim co najmniej lat 12, pełnią obowiązki dyrektorów, względnie kierowników szkół nieprzerwanie co najmniej lat 3, licząc wstecz od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej, zostają uznani za mianowanych z dniem 1 stycznia 1927 roku w rozumieniu art. 11 na stanowiska dyrektorów, względnie kierowników, o ile posiadają obowiązujące w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej kwalifikacje zawodowe.

Nauczyciele, objęci art. 92, którzy zostali przejęci przez władze polskie od władz okupacyjnych i pracują w zawodzie nauczycielskim co najmniej lat 12, licząc wstecz od daty wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą zostać kierownikami szkół (art. 12) z chwilą, gdy złożą przepisane egzaminy uzupełniające lub zostaną od nich zwolnieni.

Art. 90.

Postanowienia ustępów: czwartego, piątego i szóstego art. 15 mają analogiczne zastosowanie w tych wypadkach, gdy przerwa w służbie, względnie praca kontraktowa miała miejsce przed wejściem w życie ustawy niniejszej.

Art. 91.

Jeżeli nauczyciel stały (art. 87 i 88) zajmuje w chwili wejścia w życie ustawy posadę, uzyskaną drogą konkursu, lub też zajmuje ją nieprzerwanie nie mniej niż dwa lata, zostaje uznany za mianowanego na stałe na posadzie nauczyciela (art. 11), o ile ta posada zostanie uznana za stałą.

Art. 92.

Nauczyciele tymczasowi, którzy w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy korzystali z praw, przyznanych im postanowieniami § 7 artykułu 22 (dawniej 23) ustawy z dnia 27 maja 1919 r. o ustalaniu i wynagradzaniu nauczycieli publicznych szkół powszechnych (Dz P. P. P. Nr. 44, poz. 311), zmienionej ustawą z dnia 18 grudnia 1919 r. (Dz. U. R. P. z 1920 roku Nr. 2, poz. 6) i ustawą z dnia 15 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 88) zachowują te prawa nadal aż do dnia 31 sierpnia 1927 r.

Art. 93.

Nauczycielom czynnym w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy może Minister zaliczyć do wymiaru uposażenia cały czas służby wojsko-

wej — z wyjątkiem czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach.

Art. 94.

Nauczyciel tymczasowy, czynny w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, uzyskuje wszelkie prawa z ustawy emerytalnej narówni z nauczycielem stałym, jeżeli władza nie rozwiąże z nim stosunku służbowego przed upływem czasu, w którym funkcjonarjusz państwowy, mianowany na stałe, nabywa prawo do emerytury.

Art. 95.

Na czas trudności mieszkaniowych przepisy ustępu pierwszego art. 26 należy stosować przy uwzględnianiu miejscowych warunków mieszkaniowych i osobistych nauczyciela.

Art. 96.

Na czas przejściowy aż do odwołania przez Ministra zawiesza się moc obowiązującą postanowienia art. 47, które będzie wykonywane w granicach faktycznej możliwości.

Rozdział XI.

Postanowienia końcowe.

Art. 97.

W wypadkach, gdy w przepisach niniejszej ustawy użyto wyrazu „Minister" bez bliższego określenia, należy rozumieć: Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 98.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 99.

Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530) wchodzi w życie na całym obszarze Rze-

czypospolitej Polskiej z pierwszym dniem czwartego miesiąca, następującego po jej ogłoszeniu.

Z chwilą wejścia w życie przytoczonej w ustępie poprzednim ustawy tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy, wydane w przedmiotach, unormowanych tą ustawą.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r., zmieniające i uzupełniające postanowienia ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 592), wchodzi w życie po upływie siódmego dnia od dnia ogłoszenia.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 773) wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej z dniem 1 listopada 1932 roku.

26.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 9 stycznia 1933 r. Nr. I-856/33

do Panów Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie właściwego rozkładu zajęć.

Jednym z warunków, zapewniających szkole prawidłową organizację pracy jest niewątpliwie, dobrze opracowany rozkład zajęć. Rzadko kiedy zdarza się, by ten ważny w życiu szkolnem warunek był należycie wypełniony. Nie przywiązują doń częstokroć wagi ani kierownicy szkół, obowiązani do prawidłowego opracowywania rozkładów zajęć, ani pp. Inspektorowie, obowiązani do sumiennego przeglądania ich, uzupełniania i prostowania.

Pragnąc zapobiec w przyszłości niedocenianiu ważnej roli rozkładów zajęć i wynikającym stąd konsekwencjom podaję poniżej wytyczne, jakie powinni mieć na względzie kierownicy szkół przy sporządzaniu rozkładów oraz pp. Inspektorowie przy ich sprawdzaniu.

W myśl objaśnień do wydanego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozkładu godzin, *nauczanie w oddziale I, II, i III* szkół wyżej zorganizowanych ma odbywać się w ten sposób, że jeden nauczyciel uczy wszystkich przedmiotów w każdym z tych oddziałów. Chodzi tu o koncentrację w nauczaniu; nie powinno się też pomijać ze względów wychowawczych i dydaktycznych ciągłości w nau-

czaniu, t. j. zasady, aby jeden nauczyciel prowadził te same dzieci przez pierwsze trzy lata, przez co ma możność należytego poznania swych wychowanków i odpowiedniego na nich oddziaływania. W praktyce ani zasada ciągłości, ani koncentracji częstokroć nie jest przestrzegana, skutkiem czego zdarza się, że w oddziałach niższych zamiast po jednym nauczycielu naucza niekiedy po 6 i to często z roku na rok inni, a nawet grupy przedmiotów, jak język polski i historja, albo rysunki i roboty są dzielone między kilku nauczycieli.

W myśl wspomnianego wyżej objaśnienia Ministerstwa w oddziałach *IV, V, VI i VII* szkół wyżej zorganizowanych przedmioty powinny być rozdzielone między personelem nauczycielskim systemem grupowym (np. język polski z historją, geografja z przyrodą, rysunki z robotami i t. p.), stosownie do szczególnych uzdolnień nauczycieli, nie zaś przedmiotami; zasada ciągłości przejawiać się ma w tem, aby jeden nauczyciel prowadził tę samą grupę przedmiotów możliwie przez cały ciąg nauki, t. j. od oddziału IV do VII. W praktyce zdarza się, że w każdym z powyższych oddziałów naucza nieraz tylu prawie nauczycieli, ile jest przedmiotów, utrudnia to nauczycielowi — wychowawcy, uczącemu w klasie zaledwie parę godzin na tydzień, należyte spełnianie obowiązków wychowawczych.

Opracowując rozkład zajęć kierownik obowiązany jest przestrzegać, aby, jak wspomniano wyżej, przedmioty, ściśle wiążące się ze sobą, jak język polski i historja, lub geografja i przyroda żywa, nie były rozbijane między kilku nauczycieli. Natomiast nic nie stoi na przeszkodzie, aby jeden nauczyciel prowadził kilka grup przedmiotów zależnie od uzdolnień, np. religję, polski i historję obok rysunków i robót, lub obok śpiewu i gimnastyki. Ta ostatnia grupa może być wyjątkowo rozdzielona, jeżeli np. nauczyciel wybitnie umuzykalniony i dający gwarancję należytego nauczania śpiewu, okaże się niezdolnym do prowadzenia gimnastyki i odwrotnie.

Z uwagi na koncentrację i ciągłość należałoby z reguły powierzać: oddziały II i III nauczycielom, którzy prowadzili w roku ubiegłym oddziały I i II.

Oddziały I — pozostałym nauczycielom przedewszystkiem absolwentom grupy metodyczno-pedagogicznej W. K. N. z wyjątkiem tych, którzy ukończyli jakąś inną grupę W. K. N., a to z tego względu, że absolwenci W. K. N., prowadząc dzieci przez pierwsze trzy lata, czyli przez oddział I, II i III, w roku trzecim, mając 28 godzin pracy, byliby pozbawieni możności objęcia w starszych oddziałach przedmiotów, do których nauczania zostali przygotowani na W. K. N. Prowadzacącym oddziały młodsze należałoby powierzać takie przedmioty w oddziałach starszych, aby młodzież

na zmianie nauczyciela jak najmniej ucierpiała, więc np. geografję i przyrodę w oddziale IV i V, ponieważ w oddziale V kończy się przyroda żywa, lub rysunki i roboty w tychże oddziałach, ponieważ znowu w oddziale VI rozpoczyna się inna technika robót i t. p. Chodzi o to, by pracę nauczyciela w oddziałach starszych obliczać nie dorywczo na jeden rok, lecz obowiązkowo conajmniej na dwa lata, t. j. na czas, kiedy może on, prowadząc pierwsze oddziały, przyjąć 12 dodatkowych godzin w pierwszym roku nauczania i 8 godzin w drugim roku nauczania.

Zważywszy, że systematyczna nauka przedmiotów, objętych grupą humanistyczną, a więc języka polskiego i historji Polski łącznie z historją powszechną, zaczyna się dopiero w oddziale V możnaby przedmioty te w oddziale IV pozostawić nauczycielowi, który prowadził ten oddział jako III w roku ubiegłym, jeżeli nauczyciel ze specjalnemi kwalifikacjami, ze względu na ilość godzin, nie mógłby objąć tej grupy już w oddziale IV. W żadnym razie grupa ta nie powinna być powierzana nowemu nauczycielowi tylko w oddziale IV, a więc na przeciąg tylko jednego roku. Co do grupy fizyko-matematycznej, to, jeżeliby nauczyciel nie mógł również ze względu na ilość godzin, objąć jej już od oddziału IV, gdzie się rozpoczyna systematyczna nauka rachunków (metoda działań piśmiennych), nauczanie rachunków należałoby także pozostawić nauczycielowi, który prowadził te dzieci w roku ubiegłym. Grupa geograficzno-przyrodnicza, a więc geografja i przyroda żywa, która w oddziale IV i V ma całe partje materjału wspólne, powinna spoczywać przez te dwa lata w ręku jednego nauczyciela. To samo dotyczy grupy rysunków i robót w tychże oddziałach IV i V ze względu na to, że nowa technika robót zaczyna się w oddziale VI-tym.

Gdyby nauczyciel, który prowadził bez przerwy oddziały I, II i III, wyraził chęć nauczania nadal oddziału IV, należy przyjąć to ze względu na zasadę ciągłości jak najżyczliwej, jeżeli tylko przygotowanie fachowe i metodyczne nie stoi na przeszkodzie.

Właściwe ustosunkowanie się PP. Inspektorów i Kierowników do powyższych wytycznych powinno wpłynąć na prawidłową organizację w najbliższej przyszłości zajęć w szkołach wyżej zorganizowanych.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

27.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 18 stycznia 1933 r. N. O-1510/33

do Panów Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie wizytacji sanitarnej szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych oraz szkół powszechnych.

Podany poniżej plan wizytacji sanitarnej szkół opracowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego i przyjęty przez zjazd pp. lekarzy powiatowych z. wileńskiej we wrześniu r. 1932 zawiera wytyczne, któremi powinni się kierować PP. Dyrektorzy i Kierownicy szkół w trosce o zapewnienie odpowiednich warunków higjenicznych dziatwie i młodzieży szkolnej.

P. P. Wizytatorzy i Inspektorowie Szkolni podczas swych wizytacyj zwrócą uwagę na przestrzeganie podanych w planie wskazówek oraz uwzględnią w swych sprawozdaniach stosunek do nich szkoły.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *K. Szelągowski.*

Załącznik do okólnika z dnia 18 stycznia 1933 r. N. O-1510/33.

Plan inspekcji sanitarnej szkoły.

Stan sanitarny szkoły. Zewnętrzny wygląd budynku szkolnego. Dach, ściany, rynny. Odpływ wody z dachu i terenu szkolnego. Strona estetyczna. Strona bezpieczeństwa — druty kolczaste, studnie i t. d. Jakiego dokonano remontu w szkole. Jakiego remontu budynek szkolny wymaga. Czy racjonalnie są wyzyskane izby i poszczególne ubikacje z punktu widzenia sanitarnego. Czystość dziedzińca i najbliższego otoczenia szkoły. Czy mieszkanie kierownika i woźnego są izolowane od lokalu szkolnego. Położenie i stan boiska szkolnego. Jeśli teren szkolny pozwala, to przedewszystkiem należy urządzić boisko, potem ogródek szkolny, a w końcu ogródek do użytku prywatnego. Przed wejściem do szkoły powinny się znajdować kraty do wycierania nóg—żelazne, ewentualnie drewniane pokostowane. Drzwi otwierają się nazewnątrz, szczelnie są dopasowane i zaopatrzone w sprężynę. Wycieraczki w przedpokoju—kokosowe, plecione,

zwilżone. Zwrócić uwagę, czy przedpokój jest jednocześnie szatnią. Jeśli tak, to wymagać należy, by przedpokój miał cechy dobrej szatni, był jasny, przestronny, ogrzany, izolowany od reszty budynku i dobrze wietrzony. W izbach ubrań wierzchnich zostawiać nie należy.

Wymiary izb szkolnych: 6, 9 i $3^1/_2$ mtr.; liczba uczniów — do 50. Jeśli liczba przekracza 50, należy usprawnić i zwiększyć przewietrzanie. Stan powietrza w izbach. Zwalczanie kurzu—zaprawa podłogowa, zmiana obuwia, zamiatanie na wilgotno, ścieranie kurzu wilgotną ścierką, odkurzacz elektryczny.

Czy jest okienko górne (oberluft), lufcik, czy pozostaje niezaklejone okno do otwierania w zimie. Dziureczkowanie ram okiennych metodą inż. Bądzińskiego. Czy się otwiera okna po skończonej lekcji. Przewietrzanie—stałe: stały dopływ powietrza przez okno i stały odpływ przez wentylatory dolny i górny. Stan ścian—czyste, malowane na jasno, niezbyt zawieszane. Stan podłóg. Oświetlenie: czystość szyb, doniczki i kwiaty na oknach są dopuszczalne niskie, wycinanki, firanki, drzewa przed oknami, wielkość okien, z której strony izba jest oświetlona.

Czy są okna na przedniej ścianie klasy. Jeśli tak, należy je unieszkodliwić—zamalować, zakleić, zawiesić lub znieść. Ogrzewanie — koło 16^0 C. Ciepłomierz należy zawieszać na ścianie wewnętrznej, nie koło okna, lub pieca, ciepłota w szkole powinna być możliwie równa. Jakość i stan ławek. Stoliki i krzesła jednoosobowe. Czy ławki dopasowano do wzrostu? Rozmieszczenie ich w izbie — nie należy stawiać koło okien, pieców i filarów międzyokiennych. Stan i umieszczenie tablicy — czarna matowa umieszczona przed klasą, z prawej strony, może być przed klasą pośrodku, nigdy z lewej. Kosze do papierów—z dykty, malowane jasną farbą olejną. Spluwaczki metalowe z wodą. Latem by nie siadały muchy można dodawać kwasu karbolowego. Umieszczać dość wysoko—$^3/_4$ mtr., 5—10 cm. od ściany na nieruchomej podstawie. Przyległą część ściany wymalować farbą pokostową na kolor ściany. Spluwaczki ustawiać należy po jednej na korytarzu i w izbach. Stan sali gimnastycznej. Jej powierzchnia—10×20, 9×18 mtr. Stan podłogi, czystość i przewietrzanie. Gruntowne oczyszczenie lokalu szkolnego podczas feryj świątecznych i letnich.

Studnia. Odległość od dołów kloacznych i budynków gospodarczych. Najbliższe otoczenie—czy sucho koło studni, Jakość i stan cembrowiny. Czy studnia zabezpieczona od wypadku. Czy jest daszek. Czy jest przymocowane wiadro. Jakość wody. Higjeniczny przyrząd do picia. Własne kubeczki. Przyrządy do mycia rąk z bieżącą wodą, ustawione koło ustępów, koło sali gimnastycznej względnie w miejscu dostępnem i widocznem.

Ustępy. W szkołach koedukacyjnych—w różnych miejscach terenu *ustępy dla dziewcząt i chłopców*. Okolica ustępu powinna być wzniesiona przez wybrukowanie ewentualnie wysypanie żwirem. Dół ustępowy — wycementowany, zakryty, zaopatrzony w komin wentylacyjny. Ustęp od wewnątrz—jasny, wybielony wapnem, olejne lamperje. Deska, w której się znajduje otwór — wypokostowana. Podłoga pokryta wypokostowaną kratą i dziureczkowana. Na ścianie papier. Przejście do ustępu wysadzone żywopłotem względnie krzewami. Droga wzniesiona.

Ustępy w budynku szkolnym powinny być dokładnie izolowane od reszty budynku przez uszczelnienie drzwi i zaopatrzenie ich w sprężynę. Liczba oczek winna odpowiadać liczbie uczenic 1 : 25 i uczniów 1 : 40.

Stopień dbałości kierownictwa o stan sanitarny szkoły.

Opieka higjeniczno-lekarska nad młodzieżą. Ogólny wygląd. Postawa podczas stania i siedzenia. Polecić rozebrać się do połowy. Postawa. Stan klatki piersiowej. Konstytucja fizyczna. Jakie panowały choroby zakaźne. Czy są chorzy na gruźlicę, jakie są postacie tego cierpienia i w jakim okresie. Czy są chorzy na jaglicę, czy się prowadzi ewidencja, czy się dziatwa leczy i w jaki sposób? Czy się stosują środki zapobiegawcze na terenie szkoły? Pomieszczenie uczniów w izbie przy uwzględnieniu wzrostu, słuchu, wzroku, stanu nerwowego dziatwy oraz wskazań pedagogicznych. Sprawdzić stan głosu i wymowy. Kto z dziatwy spędził lato na kolonji lub na wsi. Czas spożywania śniadań — wielka pauza. Dożywianie niezamożnej dziatwy w szkole—zbadać całość tego zagadnienia. Polecić wykonać ćwiczenia oddechowe śródlekcyjne. Jak często lekarz pracuje w szkole. Czy prowadzi karty zdrowia, listy klasowe i książkę sanitarną. Czy bierze udział lekarz w posiedzeniach rady pedagogicznej. Czy miewa pogadanki higjeniczne z młodzieżą, rodzicami i nauczycielstwem. Czy lekarz szkolny nawiązał łączność z ośrodkiem zdrowia, kasą chorych i poradniami lekarskiemi. Czy jest zorganizowana pomoc dentystyczna, jakie są warunki pracy lekarzy dentystów w szkole. Jak się przedstawia dziennik czynności lekarza-dentysty. Ilu uczniów ma wyleczone zęby.

Stan czystości uczniów. Czy dziatwa czyści zęby, jak często i w jaki sposób. Chustki do nosa. Jak często się dziatwa kąpie i zmienia bieliznę. Czy zmienia koszulę na noc. Gdzie dziatwa się kąpie. Zbadać czystość skóry i bielizny. Polecić zdjąć obuwie i sprawdzić stan czystości skarpetek i nóg. Czy niema zawszenia. Jak często dziatwa myje ręce. Stan paznogci i włosów. Czy dziatwa myje szyję, czy się myje do połowy.

Higjena pracy ucznia. Liczba godzin dziennej pracy ucznia w szkole w godzinach rannych. Liczba godzin zajęć dodatkowych

w szkole w godzinach wieczorowych. Czy jest świetlica przy szkole. Ile czasu młodzież poświęca na odrabianie lekcyj w domu? Czy jest przeciążona lekcjami lub którymś przedmiotem. Czy się zadaje uczniom do domu wówczas, gdy są zajęcia wieczorowe, gry i zabawy w szkole. Czy rozkład lekcyj uwzględnia lekcje trudniejsze i lekcje łatwiejsze — przyroda, geografja, religja, higjena, gimnastyka, śpiew i roboty ręczne. Nie należy jednego dnia dawać kilka piśmiennych wypracowań.

Wychowanie fizyczne. Ćwiczenia cielesne, gry, zabawy, sporty, wycieczki, harcerstwo, hufce szkolne, państwowa odznaka sportowa. Zbadać powyższe zagadnienia z punktu widzenia higjeny. Stopień zainteresowania młodzieży. Popieranie przez szkołę w. f., czy są wypożyczalnie sprzętu sportowego, czy wszystkie rodzaje sportu są propagowane. Czy w odpowiednich warunkach odbywają się poszczególne działy w. f. Jakie godziny w programie lekcyjnym są wyznaczone na gimnastykę (nie pierwsza). Jeśli są 2—3 godziny tygodniowo, to w jakie dnie. W jakich kostjumach młodzież ćwiczy i czy w pantoflach. (Pantofle skórzane, góralki) na bosą nogę.

Stan zdrowia nauczycielstwa. Warunki bytu. Czy cierpi personel nauczycielski na gruźlicę. Stan układu nerwowego.

Propaganda higieny. Konkursy czystości w klasach niższych. Konkursy zdrowia międzyklasowe, a nawet międzyszkolne. Czy są pomoce do ustnej propagandy higjeny i do systematycznego nauczania higjeny oraz ratownictwa — tablice przeźrocza, modele i t. d. Czy w bibljotece szkolnej jest dział higjeny i medycyny społecznej i jak jest wyposażony. Jak zorganizowano „dni przeciwgruźlicze", „tydzień dziecka" i „dni przeciwalkoholowe". Czy są koła młodzieży „Czerwonego Krzyża". Czy należycie docenia się sprawa oddziaływania higjenicznego na rodziców przez dziatwę.

28.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 15 stycznia 1933 r. Nr. O.-41928/32

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów, Kierowników i Nauczycieli wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie poprawnego określania jednostek miar.

Urzędy, władze i instytucje niejednokrotnie używają błędnych nazw jednostek miar i w pisowni nazw tych jednostek stosują skróty w sposób nieprawidłowy, niezgodny ze zwyczajami międzynarodowemi.

W celu usunięcia tych niedomagań, które często mogą być powodem szeregu niejasności i nieporozumień, wydane zostały przez Główny Urząd Miar „Tablice legalnych jednostek miar...".

Podane w tych tablicach nazwy jednostek miar i wzajemne ich stosunki obowiązują wszystkie władze państwowe w myśl postanowień art. 8-go Dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. U. R. P. r. 1928, poz. 661)—skróty zaś jednostek miar w tychże tablicach podane, ustalone oddawna w Głównym Urzędzie Miar, są zgodne ze zwyczajami międzynarodowemi w tej dziedzinie, oraz w ostatnim czasie przyjęte zostały przez komisję fachową Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

Wymienione w tych tablicach nieliczne reguły, dotyczące prawidłowej pisowni, mają na celu unikanie wszelkich dwuznaczności przy posługiwaniu się najprostszemi znakami matematycznemi oraz możność odczytywania liczb jednym rzutem oka bez potrzeby rachowania cyfr.

Ze względu na to, że ujednostajnienie jednostek miar, a więc także ich nazw i skrótów, jest niezmiernie ważne zarówno z punktu widzenia gospodarczego, jak i usprawnienia pracy w urzędach i szkołach — polecam na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1.XII.1932 r. Nr. I Org. 1021/3/32 Panom Inspektorom Szkolnym, Dyrektorom, Kierownikom i Nauczycielom wszystkich szkół na terenie okręgu:

1) aby przy nauczaniu jak i przy użytkowaniu w życiu codziennem stosowane były nazwy i skróty jednostek miar tylko tak, jak podane one zostały w „Tablicy legalnych jednostek miar...", wydanej przez Główny Urząd Miar.
2) aby przy wyrażaniu miary długości, powierzchni, objętości, kątów, wagi, (masy) i temperatury żadne dane jednostki, nie wymienione w tej tablicy, nigdzie stosowane nie były.
3) aby stosowane były we wszystkich aktach urzędowych zawarte w tejże tablicy wskazówki, dotyczące pisowni liczb i znaków matematycznych.

Dyrekcje Szkół otrzymują po 1 egz. „Tablicy legalnych jednostek miar..."; Panowie Inspektorowie Szkolni roześlą otrzymane egzemplarze publicznym szkołom powszechnym na terenie swego powiatu celem natychmiastowego wprowadzenia ich w szkołach.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

Załącznik do okólnika z dnia 15 stycznia 1933 r. Nr. O. 41928/32.

T A B L I C A

legalnych jednostek miar [1]) oraz niektóre zasady pisowni liczb i znaków matematycznych do użytku w urzędach, szkołach, redakcjach czasopism i t. p.

Jednostki długości.

Jednostka główna — metr.

Nazwa jednostki	Skrót [2])	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) [3])
mirjametr	mrm	10.000 metrów
kilometr	**km**	1.000 „
hektometr	**hm**	100 „
metr	**m**	1 metr
decymetr	**dcm**	$\frac{1}{10}$ metra
centymetr	**cm**	$\frac{1}{100}$ „
milimetr	**mm**	$\frac{1}{1.000}$ „
mikron	μ	$\frac{1}{1.000.000}$ „

Jednostki powierzchni.

Jednostka główna — centar (metr kwadratowy).

mirjametr kwadratowy	mrm^2	100.000.000 centarów
kilometr kwadratowy	**km^2**	1.000.000 „
hektar czyli **hektometr kwadratowy**	ha lub **hm^2**	10.000 „
ar	a	100 „
centar czyli **metr kwadratowy**	ca lub m^2	1 centar
decymetr kwadratowy	**dcm^2**	$\frac{1}{100}$ centara
centymetr kwadratowy	**cm^2**	$\frac{1}{10.000}$ „
milimetr kwadratowy	**mm^2**	$\frac{1}{1.000\,000}$ „
mikron kwadratowy	μ^2	$\frac{1}{1.000.000.000\,000}$ „

Jednostki objętości.

Jednostka główna — ster (metr sześcienny).

Nazwa jednostki	Skrót [2]	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) [3]
mirjametr sześcienny albo kubiczny	mrm^3	1 000 000 000 000 sterów
kilometr sześcienny	km^3	1 000 000 000 „
hektometr sześcienny	hm^3	1 000 000 „
ster czyli **metr sześcienny**	**s** lub m^3	1 ster
decyster	**dcs**	$\frac{1}{10}$ stera
decymetr sześcienny	dcm^3	$\frac{1}{1\,000}$ „
centymetr sześcienny	cm^3	$\frac{1}{1\,000\,000}$ „
milimetr sześcienny	mm^3	$\frac{1}{1\,000\,000\,000}$ „
mikron sześcienny	μ^3	

Jednostka główna — litr.

kilolitr	**kl**	1000 litrów czyli	1 ster
hektolitr	**hl**	100 „ „	$\frac{1}{10}$ stera
dekalitr	**dkl**	10 „ „	$\frac{1}{100}$ „
garniec	**grn**	4 litry czyli	$\frac{1}{250}$ „
litr czyli **kwarta**	**l**	1 litr czyli	$\frac{1}{1\,000}$ „
kwaterka	**kka**	$\frac{1}{4}$ l =	$\frac{1}{4\,000}$ „
decylitr	**dcl**	$\frac{1}{10}$ l =	$\frac{1}{10.000}$ „
mililitr	**ml**	$\frac{1}{1\,000}$ l =	$\frac{1}{1\,000\,000}$ „

Jednostki kątów.

Jednostka główna — kąt prosty.

Nazwa jednostki	Skrót [2])	Wartość w jednostce głównej (w obrocie publicznym) [3])
kąt pełny czyli obrót	P	4 kąty proste
kąt półpełny	—	2 „ „
kąt prosty	D	1 kąt prosty
stopień kątowy	d lub °	$\frac{1}{90}$ kąta prostego
minuta kątowa	′	$\frac{1}{5\,400}$ „ „
sekunda kątowa	″	$\frac{1}{324\,000}$ „ „

Jednostki masy.

Jednostka główna — kilogram.

tonna	t	1000 kilogramów
kwintal [4])	kwn lub q	100 „
mirjagram	mrg	10 „
kilogram [5])	kg	1 kilogram
dekagram [5])	dkg	$\frac{1}{100}$ kilograma
gram	g	$\frac{1}{1\,000}$ „
miligram	mg	$\frac{1}{1\,000\,000}$ „
karat [6])	kr	$\frac{1}{5\,000}$ „

Jednostka temperatury. [7])

stopień temperatury	C lub °	1 C

PRZYPISY.

[1]) Jednostki powyżej wyliczone stanowią *ogół legalnych jednostek miar* (Dz. U. R. P. r. 1928 poz. 661 art. 2÷7 i Dz. U. R. P. r. 1930 poz. 258). *Tylko te jednostki* (Dz. U. R. P. r. 1928 poz. 661 art. 8) *mogą być używane dla pomiarów przestrzeni, masy i temperatury w obrocie publicznym,* jak również we wszystkich aktach i czynnościach urzędowych oraz we wszelkich umowach rządowych, gdy zachodzi potrzeba wyrażenia miary.

Jednostki legalne, *rzadko stosowane*, podane są drukiem *drobnym*.

[2]) Skróty jednostek miar pisze się zawsze bez kropki na końcu.

[3]) Litr nie jest ściśle równy $\frac{1}{1000}$ stera. Różnica jednak jest tak drobna, że nie posiada żadnego znaczenia w pomiarach technicznych i handlowych i może zasługiwać na uwzględnienie tylko w najdokładniejszych badaniach naukowych. To samo odnosi się do wtórnych jednostek litra.

[4]) Nazywanie kwintala (100 *kg*) „metrem", praktykowane wśród rolników w niektórych okolicach kraju, zupełnie sprzeczne tak z duchem systemu metrycznego, jak i z obowiązującem prawem, nie powinno mieć miejsca w mowie ludzi wykształconych.

[5]) Unikać należy nielegalnego zastępowania wyrazów *kilogram* i *dekagram* przez skróty *kilo* i *deka*. Te skróty są balamutne („kilo" mogłoby być tak samo dobrze skrótem kilometra lub kilolitra, jak i kilograma, a „deka" — dekamerta, dekalitra, dekagrama) i niezgodne z duchem języka polskiego (nieodmienne rzeczowniki). Natomiast posiłkowanie się wyrazem „deko" zamiast dekagram jest już wręcz prostackim błędem (zniekształcenie „deka" na podobieństwo „kilo").

[6]) Karat jest jednostką przeznaczoną do odważania kamieni i pereł drogocennych.

[7]) Legalną skalą temperatury jest wyłącznie skala stustopniowa (Celsjusza).

WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE PISOWNI LICZB I ZNAKÓW ARYTMETYCZNYCH.

Od .... do ... oznacza się znakiem ÷ lub ... Np. §§ 3 ÷ 8 znaczy od §-u 3-go do 8-go *włącznie*. (Znak ... używa się raczej we wzorach matematycznych). Używanie znaku mniej (minus) nie jest właściwe w tym wypadku.

W ułamku dziesiętnym mieszanym oddziela się część ułamkową od części całkowitej przecinkiem w dole wiersza lub kropką w górze wiersza:

3,14 albo 3·14.

Liczby, zawierające powyżej trzech cyfr, należy dzielić odstępami na grupy trzycyfrowe, zaczynając od końca. Liczby dziesiętne ułamkowe dzieli się na grupy trzycyfrowe, zaczynając od przecinka. Np. 21 248 345 3,141 59 258 663,147 8. Nie należy natomiast podziału tego uskuteczniać zapomocą kropek lub przecinków.

Mnożenie oznacza się jednym z dwu znaków × lub . Kropkę stawia się w połowie wysokości wiersza:

$$3 \times 4 = 12 \qquad 3 \cdot 4 = 12.$$

Dzielenie oznacza się jednym ze znaków:

: — /

Np. $3 : 4 = \frac{3}{4} = 3/4$. Ostatniego znaku używa się tylko w tym wypadku, kiedy to jest potrzebne dla dogodności lub pośpiechu pracy pisarskiej albo dla zaoszczędzenia miejsca.

29.

OKÓLNIK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 14 stycznia 1933 r. Nr. 0.1107/33

do Panów Inspektorów Szkolnych, oraz Dyrektorów, Kierowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie propagandy wstrzemięźliwości od alkoholu w szkołach.

W związku z tygodniem propagandy trzeźwości, jaki ma się odbyć w dniach między 1 a 8 lutego 1933 r., na podstawie pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 stycznia 1933 r. Nr. WF-4780/32—polecam Dyrekcjom i Kierownictwom wszystkich szkół zarządzić wygłoszenie przez nauczycieli, zwłaszcza zaś przez lekarzy szkolnych (tam gdzie są czynni), dla dziatwy i młodzieży szkolnej specjalnych pogadanek, poświęconych sprawie zwalczania alkoholizmu.

Przy wygłaszaniu pogadanek może być pomocną zalecona przez Ministerstwo broszura dyr. B. Duchowicza: „Dlaczego i w jaki sposób szkoła powinna walczyć z alkoholizmem młodzieży i społeczeństwa" — wyd. Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu.

Naczelnik Wydziału
(—) *G. M. Szulc.*

30.

KOMUNIKATY.

Kurs metodyczny robót ręcznych w Wilnie.

W dn. 16—28 stycznia odbył się w Wilnie zorganizowany przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego kurs metodyczny dla nauczycieli robót ręcznych szkół średnich ogólnokształcych z całego terenu Rzeczypospolitej. W kursie wzięło udział 47 słuchaczy. Otworzył kurs Kurator Okręgu Szkolnego p. Kazimierz Szelągowski w obecności Naczelnika i wizytatorów Wydziału Szkół Średnich. Prelegentami byli: p. p. Dr. Kuchta, wizytator ministerjalny Wójtów, instruktorzy ministerjali: Buczkowski, Gabrjel, Vogelsang. Lekcje pokazowe prowadzili: p. p. Gąsowski (gimn. im. J. Lelewela), p. Wrześniowska (gimn-

im. Adama Czartoryskiego), p. Bodziński (gimn. im. króla Z. Augusta), p. Sosiński.

Na kursie przepracowano następujące zagadnienia: Budowa kajaku. Rysunek techniczny. Kompozycja zdobnicza w robotach kobiecych. Urządzenie pracowni robót ręcznych. Konserwacja narzędzi. Realizacja programu nauczania robót ręcznych. Metodyka robót kobiecych. Barwienie papierów. Szkolna oprawa książki. Tłoczenie w skórze. Korelacja robót ręcznych z innemi przedmiotami. Wychowanie państwowe w nauczaniu robót ręcznych. Wycieczki i zebrania towarzyskie urozmaiciły kurs, który zakończony został ankietą.

Kliniczna Poradnia Wychowania Fizycznego i Sportu w Wilnie.

Z dniem 15 stycznia 1933 r. została uruchomiona przy II-ej Klinice Wewnętrznej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie na Antokolu Kliniczna Poradnia wychowania fizycznego i sportu.

Cel poradni: udzielanie porad w zakresie gimnastyki i sportu, skłanianie do uprawiania tych sportów i tego typu gimnastyki, który najbardziej odpowiada konstytucji danej osoby; zwalczanie wad postawy przez zwracanie uwagi na przyczyny ich powstania, oraz udzielanie porad w kierunku naprawienia tego zła, zwalczanie przeforsowania, wypływającego z nadużywania poszczególnych gałęzi sportu.

Poradnia zamierza pracować w ścisłym kontakcie z lekarzami szkolnymi i Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Przebieg badania odbywać się będzie według zgóry ustalonego schematu: osobie badanej po dokładnie zebranym wywiadzie i po klinicznem zbadaniu oraz po dokonaniu pomiarów antropometrycznych zaleca się conajmniej 15 minutowy wypoczynek, poczem przeprowadza się dokładne badanie czynności serca. Badanie moczu i prześwietlanie rentgenowskie klatki piersiowej ze szczególnem uwzględnieniem wymiarów serca będzie stosowane w każdym przypadku. Ponadto zaś w razie potrzeby będzie stosowane badanie elektrokardiograficzne oraz badanie przemiany podstawowej i in.

Z poradni korzystać mogą:

1. młodzież szkolna i uniwersytecka,
2. członkowie klubów sportowych,
3. niestowarzyszeni sportowcy.

Opłata—3 zł. za poradę pierwszą i 1 zł. 50 gr. za następne.

Warszawska Poradnia Zawodowa dla dziewcząt.

Warszawska Poradnia Zawodowa dla dziewcząt Stow. „Służba Obywatelska" przystąpiła do opracowania zwięzłych monografij mniej i więcej znanych zawodów.

Dotychczas ukazały się w druku następujące broszury:

Część I-sza obejmuje zawody rękodzielnicze: bieliźniarki, fryzjerki, introligatorki, jubilerki-złotniczki, kamaszniczki, kilimkarki, tkaczki, koronkarki, haftiarki, kuśnierki.

Część II-ga obejmuje zawody społeczno-wychowawcze: pielęgniarki, ortopedystki, higjenistki, położnej, masażystki, wychowawczyni domowej, wychowawczyni przedszkola, nauczycielki, pracownicy zakładów opiekuńczo-społecznych.

Część III-cia obejmuje zawody biurowo-handlowe: biuralistki, stenografki, buchalterki, sprzedawczyni, pracownicy księgarskiej, bibljotekarki, korektorki drukarskiej, zawód kupiecki.

Część IV-ta obejmuje zawody gospodarcze (w opracowaniu).

Wskazane jest, by nauczycielstwo zapoznało się z omawianem wydawnictwem (cena pojedyńczej broszury wynosi 25 groszy) i rozpowszechniło je wśród młodzieży oraz zaopatrzyło w nie bibljoteki szkolne.

Często bowiem zdarza się, że uczenice, kończące szkoły powszechne, stają bezradne wobec zagadnienia wyboru właściwego dla siebie zawodu, bo większość z nich nie wykazuje nawet elementarnej znajomości różnych zawodów, poza nielicznemi najbardziej rozpowszechnionemi.

Zamówienia należy kierować pod adresem Warszawskiej Poradni Zawodowej — Warszawa, ul. Wspólna 81*).

Falsyfikat banknotu 20-złotowego.

Falsyfikat wykonano na papierze zwyczajnym, gładkim, podczas gdy banknoty autentyczne drukowane są na papierze rypsowanym. Znak wodny na marginesie, przedstawiający podobiznę króla Kazimierza Wielkiego i skrót „20 zł.", jest na falsyfikacie nieudolnie naśladowany tłuszczem lub farbą drukarską.

Rysunki figur symbolicznych niewyraźne, często kolor farby bronzowej występuje słabiej, a niebieski silniej niż na banknocie autentycznym, wskutek czego figury te posiadają odcień niebiesko-bronzowy.

---

*) Jednocześnie zwraca się uwagę na wykonany z subwencji Departamentu Szkolnictwa Zawodowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego film p. t. „Szkolnictwo Zawodowe Żeńskie", który obejmuje dwie serje. Serja I — kilimkarstwo, tkactwo, koronkarstwo i haftarstwo. Serja II — introligatorstwo, fryzjerstwo, jubilerstwo, fotografja, ogrodnictwo, maślarstwo, seroznawstwo.

Tło w medaljonach na odwrotnej stronie falsyfikatu jest koloru szaro-zielonego, zamiast niebieskiego, z lekkim odcieniem zielonym.

Rysunki na falsyfikacie są zamazane—nieuplastycznione.

Druk tekstów i klauzuli rozlany, wobec czego litery łączą się u podstaw.

Podpisy, oznaczenie serji i cyfry numeru różnią się wykrojem od autentycznych i utrzymane są w kolorze ciemno-niebieskim, podczas gdy na banknocie autentycznym numeracja i podpisy są w kolorze granatowym.

Falsyfikat wykonany jest niezbyt udatnie, różni się zasadniczo kolorem i wykonaniem rysunków na przedniej stronie, wobec czego nie jest trudny do rozpoznania.

Falsyfikaty srebrnych monet 2-u i 5-cio złotowych.

W ostatnich czasach pojawiły się w obiegu falsyfikaty nowych monet srebrnych 2-u złotowych i 5-cio złotowych.

Falsyfikaty te wykonane są ze stopu cyny, cynku i antymonu sposobem odlewu i posrebrzane. Posiadają one dźwięk zbliżony do dźwięku monet prawdziwych, są jednak od nich lżejsze.

Wygląd zewnętrzny falsyfikatu:

Ząbki na otoku falsyfikatu są miejscami zalane i naogół niewyraźne.

Litery napisu „Rzeczpospolita Polska" i wartości monety są zaokrąglone i bardziej wypukłe, niż na monetach prawdziwych, co stanowi charakterystyczną cechą falsyfikatu. Rysunek orła jest również wyższy i mniej wyraźny.

Wizerunek głowy kobiecej oraz kłosy są mniej wyraźne, niż na monecie prawdziwej.

Przy szczegółowych oględzinach falsyfikatu widoczne są na obydwuch stronach miejsca zalane t. j. cechy właściwe odlewom.

Falsyfikat banknotu 100-złotowego.

Falsyfikat jest wykonany na papierze innego składu i wyglądu, niż banknot autentyczny.

Znak wodny w medaljonie jest wykonany mechanicznie przez wytłoczenie rysunku portretu, wskutek czego występuje wyraźnie na powierzchni papieru.

Portret Kościuszki nieudolnie ocieniowany, wobec czego twarz, krawat i kołnierz niewystępują plastycznie; charakterystyczne te szczegóły widoczne są na pierwszy rzut oka.

Rysunki giloszowe i kompozycyj ornamentacyjnych są miejscami niewykończone, linje poprzerywane, drobne szczegóły zamazane.

Godło Państwa, orzeł, występuje strzępiasto, upierzenie nieuplastycznione, tło pod orłem nieudolnie naśladowane, linje zalane, przerywane, nie wykazują stopniowego pogłębienia barwy tła, jak to ma miejsce na banknocie autentycznym.

Napisy w tekście grube, zalane, litery nie wykazują ostrości konturów.

Cyfry numeru ścieśnione, nierówne o odmiennym wykroju.

Całość falsyfikatu nie wykazuje przejrzystości w wykonaniu i wykończeniu rysunków i jest utrzymana w kolorach brudnych, wobec czego falsyfikat można dość łatwo rozpoznać.

Opisy falsyfikatów banknotów 100-złotowych typu V i VI nie były podawane do wiadomości oddziałów z powodu szybkiego wykrycia warsztatów w których je wykonano.

31.

WYDAWNICTWA.

Książka p. t. **Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej** — zarys życia i działalności.

K. Bukowski i H. Cepnik — „Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — zarys życia i działalności. Warszawa, Lwów. Nakład Tow. Wydawniczego „Ateneum" 1930. Stronic 128.

Treść: Przedmowa. Ród i pochodzenie. U progu życia. Na obczyźnie. Prace fryburskie. Na katedrze profesorskiej we Lwowie. Prace naukowe. Zasługi w dziedzinie wynalazków. Na posterunku pracy w Chorzowie. Wybór na Prezydenta Rzeczypospolitej. Pożegnanie ze Lwowem. Zaprzysiężenie. Czynności urzędowe i reprezentacyjne. Pierwsza podróż do Poznania. W rodzinnych stronach. Nad trumną wieszcza Króla-Ducha. Na Pomorzu. Dożynki w Spale. Podróż do Krakowa i na Górny Śląsk. W Brześciu n/Bugiem, w Spale i Katowicach. Podróż po Ziemi Nowogródzkiej. Zakończenie. Myśli wybrane z pism Prezydenta Mościckiego.

Książka p. t. **Dostojny Profesor na Zamku Królewskim.**

Cezary Jellenta — „Dostojny Profesor na Zamku Królewskim". Warszawa 1931. Skład główny: Dom Książki Polskiej. Stronic 30.

Książka p. t. **„Pisma wybrane"** — J. Piłsudskiego.

Nakładem kwartalnika „Zrąb" (Warszawa, Nowy Świat 30) ukazała się w listopadzie 1932 r. książka „Pisma wybrane" — J. Piłsudskiego zaopatrzone przedmową Kazimierza Kosińskiego.

Książka ta ze względu na swą wartość wychowawczą powinna znaleźć się w każdej bibljotece szkolnej zarówno nauczycielskiej jak i uczniowskiej.

Cena 1 egzemplarza oprawnego wynosi zł. 8, nieoprawnego zł. 6.50 z rabatem w wysokości 25%.

Obraz p. t. **Symbol Polskiego Morza.**

Kuratorjum O. S. Wil. komunikuje, że Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonjalnej, w celu wzmożenia propagandy morskiej wydał obraz propagandowy w/g projektu prof. Tadeusza Pruszkowskiego, pod nazwą „Symbol Polskiego Morza".

Obraz wykonany jest w 6-ciu kolorach w rozmiarach 35 × 50 cm., na kartonie bezdrzewnym nadającym się do bezpośredniego zawieszenia na ścianie, jak również do oprawienia w ramy.

Cena za 1 egz. wynosi 1 zł.

Zamówienia kierować należy na adres Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Kolonjalnej w Warszawie, Nowy Świat 35, III p.

Dzieła zbiorowe St. Wyspiańskiego.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16.XI.1932 r. Nr. II. S. 9919/32 podaje się do wiadomości, że w związku z 25-tą rocznicą śmierci wielkiego poety Stanisława Wyspiańskiego Instytut Wydawniczy „Bibljoteka Polska", (Warszawa Nowy Świat 23 25) zakończył wydawnictwo „Dzieł zbiorowych" Wyspiańskiego w 8-miu tomach ze wstępami do wszystkich utworów oraz przypisami krytycznemi, które opracowali: T. Sinko, A. Chmiel oraz L. Płoszewski.

Równocześnie ukazał się nakładem „Instytutu Wydawniczego" VI zeszyt „Polonisty" poświęcony całkowicie Wyspiańskiemu. Oprócz bogatej treści w dziale literackim i metodycznym zeszyt ten zawiera wykazy materjałów do lektury i obchodów szkolnych oraz piękną reprodukcję autoportretu z r. 1902.

Referaty z **Zagadnień Wychowawczych.**

Z Zagadnień Wychowawczych — referaty wygłoszone na zjazdach dyrektorów b. Okręgu Szkolnego Łódzkiego w roku szkolnym 1930/31 i 1931/32 — w 2-ch tomach.

Cena każdego tomu wynosi zł. 6 (sześć).

Należność może być wpłacana ratami miesięcznemi po 1 zł. na konto czekowe P. K. O. Nr. 24.444 (Wydawnictwo Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego).

Zamówienia należy kierować bezpośrednio do Administracji Wydawnictw Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego — Warszawa, ul. Bagatela 12.

Zamówienia można zgłaszać na odwrotnej stronie blankietu wpłaty do P. K. O. przy wpłacie pierwszei raty należności.

Podręcznik p. t. **Higjena Szkolna.**

Higjena Szkolna — podręcznik dla kierowników szkół, nauczycieli i lekarzy szkolnych, pod redakcją Dr. Stanisława Kopczyńskiego, Naczelnego Wizytatora Higjeny Szkolnej w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie.

Warunki: w przedpłacie zł. 55 — całość.

Cena zeszytu w prenumeracie zł. 5, co wyniesie około 65 zł. za całe dzieło.

Całość obejmie w przybliżeniu 65 arkuszy druku (przeszło 1000 stronic). Wychodzi w zeszytach, obejmujących po 5 arkuszy druku.

Polskie Zeszyty Ilustrowane.

Kuratorjum zwraca uwagę na Wydawnictwo Polskich Zeszytów Ilustrowanych Warszawa, ul. Jerozolimska 26, które ma na celu popularyzację nauki, sztuki i kultury polskiej w ilustracji i opisach na okładkach zeszytów szkolnych wydawanych serjami np. serja historyczna, literacko-naukowa, sztuki, krajoznawcze, przyrodnicza i t. p.

Na życzenie wydawnictwo wysyła bezpłatnie szczegółowe prospekty z wzorami linjatur.

Zeszyty Wydawnictwa nadają się do rozsprzedaży w sklepach szkolnych.

32.

SPROSTOWANIE.

W Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego z dnia 1-go stycznia 1933 r. w Nr. 1 poz. 20 w sprawozdaniu o „świętach pieśni" na stronicy 40-ej, omyłkowo wykazano chór szkoły Nr. 38, zamiast chóru szkoły Nr. 8, co się niniejszem prostuje.

Część nieurzędowa.

33.

Realizowanie nowego programu w oddziałach I-szych szkół powszechnych.

Bibljografja.

(c. d.).

J. Flisak — Ćwiczenia cielesne w oddziale I-ym szkół powszechnych — Szkoła Nr. 1 r. 1933.

B. G. — Nauka śpiewu w nowym programie dla I-go oddziału szkoły powszechnej — Dziennik Urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego Nr. 1 r. 1933.

Z. Gryń — Albumy i kroniki a nauczanie łączne w szkole powszechnej — Przyjaciel Szkoły Nr. 19 r. 1932.

K. Guńka — Nauczanie łączne. Materjał naukowy klasy pierwszej na październik — Miesięcznik Pedagogiczny Nr. 11 r. 1932.

K. Guńka — Nauczanie łączne. Materjał naukowy klasy pierwszej na listopad — Miesięcznik Pedagogiczny Nr. 12 r. 1932.

B. Ikert — Nauczanie syntetyzujące czyli łączne — Przyjaciel Szkoły Nr. 18 r. 1932.

—	— Jak realizować program dla pierwszego oddziału — Kalendarz Nauczycielski na rok 1933 Związku Nauczycielstwa Polskiego.
J. Kamrowski	— Jak zreformować lekcje kaligrafji w myśl nauczania łącznego—Nauczyciei Pomorski Nr. 9 r. 1932.
J. Kamrowski	— Nauczanie łączne w formie opowiadań dzieci, czy nauczanie systemem starym, formą pytań—Nauczyciel Pomorski Nr. 10 r. 1932.
E. Marchewka	— Charakterystyka dziecka, wstępującego do szkoły — Życie Szkolne Nr. 11 r. 1932.
—	— Nauczanie syntetyzujące — Życie Szkolne Nr. 12 r. 1932.
W. Nowicki	— Nauka języka polskiego w szkole powszechnej. Oddział I. Nowy program—Życie Szkolne Nr.11 i 12 r. 1932.
J. Osiecka	— Organizacja pierwszych zajęć dziecka w oddziale I-ym z uwzględnieniem momentów wychowania obywatelsko - państwowego — Dziennik Urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego Nr. 9 i 10 r. 1932.
H. Remiszewska	— Spostrzeżenia z wycieczki do Wiednia — Życie Szkolne Nr. 7 r. 1930.
J. Sokołowski	— Nauczanie łączne w teorji i praktyce — Przyjaciel Szkoły Nr. 19 r. 1932.
T. Tyszko	— Zagadki i rebusy w I-ym oddziale — Życie Szkolne Nr. 11 r. 1932.

H. Ř.

34.

Sprawozdanie

Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie za 1932 r.

W roku 1932 Czytelnia była otwarta przez 298 dni; w miesiącach lipcu i sierpniu Czytelnia była czynna 3 razy w tygodniu.

Korzystało z czytelni w 1932 r. 7353 osoby, od 9 do 50 dziennie, od 167 (lipiec) do 812 (kwiecień) miesięcznie. Przeciętna frekwencja dzienna 24 osoby, przeciętna miesięczna 612 osób.

W ciągu roku wydano do Czytelni, prócz książek z podręcznej B-ki (encyklopedje, słowniki, bibljografje) i bieżących czasopis 5042 książki, od 0 do 53 dziennie; przeciętna miesięczna—420 ks., dzienna—16 ks.

Czytelnia posiadała 119 czasopism: w języku polskim 102 i w językach obcych — 17; w tej ilości czasopism pedagogicznych było 52; bezpłatnie Czytelnia otrzymywała czasopism 10.

Bibljoteka (wypożyczalnia) była otwarta przez 298 dni, w lipcu i sierpniu trzy razy tygodniowo.

W ciągu roku korzystało z B-ki 15.542 osoby, od 11 do 106 dziennie, od 789 (lipiec) do 1.649 osób (kwiecień) miesięcznie; przeciętna miesięczna 1.295 osób, dzienna 52 osoby.

Książek wypożyczono do domu 23.189, od 12 do 161 dziennie, od 1.112 (lipiec) do 2.414 (kwiecień) miesięcznie; przeciętnie wypożyczano miesięcznie 1.932 książki, dziennie — 77 książek.

Razem z 5.042 ks. wypożyczonemi do Czytelni, ilość wypożyczonych w ciągu roku książek wyniosła 28.231, czyli 2.352 ks. miesięcznie, lub 94 ks. dziennie.

Ilość abonentów z 516 w dniu 31.XII.1931 wzrosła do 870 w ciągu roku, ubyło w ciągu roku 316 abonentów, ilość abonentów w dn. 31.XII. 1932 wynosiła 554 osoby.

W liczbie 870 abonentów było kobiet 526 i mężczyzn 344. Z m. Wilna było 680 osób, z powiatów 190 osób.

Z ogólnej liczby abonentów było 647 nauczycieli. Ogólna liczba abonentów 870 dzieli się na następujące grupy:

1.	Nauczycieli szkół średnich państwowych	105	647
2.	„ „ „ prywatnych	83	
3.	„ „ powszechnych „	68	
4.	„ „ „ publicznych	368	
5.	„ emerytów	23	
6.	Pracowników Kuratorjum i Inspektoratów	72	223
7.	Akademików U. S. B.	74	
8.	Uczniów szkół średnich	42	
9.	Osób innych	35	
	Razem	870 osób	

Stan księgozbioru na 31.XII.32 r. jest następujący:

1.	Książek zinwentaryzowanych i skatalogowanych	16.070 t.
2.	„ rosyjskich wpisanych do oddzielnego inwent.	3.000 „
3.	„ „ niezinwentaryzowanych	900 „
4.	„ polskich „ (dary)	700 „
5.	„ dublikatów	1.275 „
	Razem	21.945 t.

Nabyto w ciągu roku książek i pism za 8.307 zł. 73 gr. Na oprawę książek użyto 710 zł. 30 gr.

B-ka oddała B-ce Miejskiej Nr. 1 Magistratu m. Wilna 187 tomów książek i broszur ze swoich dublikatów.

B-kę odwiedziły w roku spawozdawczym wycieczki uczniów Seminarjum Męskiego w Wilnie, kursów V-a i V-b w dniach 13 i 16 stycznia. Również odwiedzili bibljotekę bibljotekarze z C. B-ki Ped. w Brześciu n/B. i z B-ki Publicznej w Grodnie, którym B-ka udzieliła wskazówek z zakresu bibljotekarstwa.

W czasie Zjazdu Bibljotekarzy w Wilnie w dn. 26—28 VI zwiedziło B-kę kilku bibljotekarzy z Warszawy, Poznania i Łodzi. Wileńskie Koło Związku B-rzy wydało księgę zjazdową pod tytułem „Bibljoteki Wileńskie", w której została umieszczona krótka historja B-ki za 8 lat jej istnienia. Powyższy artykuł został również wydrukowany w oddzielnej odbitce w 50 egz.

Od początku roku do czerwca na czele B-ki stał p. Wizytator J. Ostrowski, od czerwca do końca roku p. Wizytator E. Rzeszowski

W dniu 18 maja 1932 r. Pan Kurator Okręgu Szkolnego zmienił statut B-ki, tekst nowego statutu został wydrukowany w czerwcowym numerze Dziennika Urzędowego Kuratorjum Wileńskiego. Zamiast dawnego Zarządu, składającego się z Prezesa — Okręgowego Wizytatora Szkół i 5 przedstawicieli Towarzystw nauczycielskich w Wilnie na czele B-ki stoi od dn. 1.VI.1932 r. Dyrektor — Okręgowy Wizytator Szkół z którym współpracuje Rada Bibljoteczna, powołana przez Pana Kuratora Okręgu Szkolnego na podstawie § 10 Statutu C. B. P. przy Kuratorjum O. S. Wil. Rada Bibljoteczna obradowała 3 razy; w październiku, listopadzie i grudniu i udzieliła szeregu wskazówek w kwestji zakupu książek.

Następujące osoby i instytucje ofiarowały B-ce książki w roku sprawozdawczym, a mianowicie:

1.	P. A. Korsakowa	268 t.
2.	B-ka Un. i Publ. w Wilnie (książek i broszur) . .	258 „
3.	„ Publ. w Warszawie	35 „
4.	„ M-wa W. R. i O. P. w Warszawie (ks. i pism) .	88 „
5.	Kuratorjum O. S. W. w Wilnie (ks., pism i broszur) .	138 „
6.	P. Z. Karpowicz (podręczników polskich i rosyjskich) .	97 „
7.	P. G. M. Szulc	29 „
8.	Liga Morska i Kolonjalna (broszur)	15 „
9.	„Nasza Księgarnia" w Warszawie	10 „
10.	Księgarnia Jakubowskiego we Lwowie	3 „
11,	Książnica „Atlas" w Warszawie	2 „
12.	P. W. Kordowicz	7 „
13.	Gimnazjum im. Mickiewicza w Wilnie (broszur i pism) .	8 „
14.	P. Rydzewski	4 „
15.	P. Altbauer	1 „
16.	P. W. Jackiewiczowa	1 „
17.	P. M. Szapiro	1 „
18.	P. J. Wiskonntówna	1 „
19.	P. Z. Chądzyńska.	17 „
20.	P. L. Kępiński	1 „
21.	P. K. Brzowski, Kraków , ...	1 „
22.	P. R. Hlebowiczówna	1 „
23.	Ks. J. Rzymełko	1 „
24.	Gimnazjum im. Mickiewicza w Nowogródku (pismo) .	1 „
25.	„ T-wa Pedagogów „ . .	1 „
	Razem . .	989 t.

Druk. „Lux" Wilno.